

Directie
Criminaliteitspreventie

Ministerie van Justitie

Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage
Telefoon 070 - 3706710 Telefax 070 - 3647702

**Bedrijfsleven en
Criminaliteit**

Kerngetallen uit de eerste
Nederlandse slachtofferenquête
onder bedrijven, 1988

90/12

Bedrijfsleven en Criminaliteit

Kerngetallen uit de eerste Nederlandse
slachtofferenquête onder bedrijven, 1988

Bureau Criminaliteitspreventie
Van Dijk en Van Soomen BV,
*in opdracht van de Stuurgroep
Bestuurlijke Preventie van
Criminaliteit van de Ministeries
van Justitie en Binnenlandse Zaken*
Mei 1990

(c) 1990, Stafafdeling Informatievoorziening
Directie Criminaliteitspreventie
Ministerie van Justitie

ISBN 90-5319-005-8

ERRATUM

Tot onze spijt is er een fout geslopen in tabel 10 op pagina 20. In het rapport zijn de aantallen delicten en de daaraan verbonden percentages voor de publieke en de particuliere sector verwisseld. Onderstaande tabel geeft de juiste verhoudingen weer. Deze tabel kan eventueel over de oude tabel geplakt worden.

Tabel 10: Geschat aantal delicten per sector

Sector	Aantal delicten (x mln)		Aantal potentiële slachtoffers
	abs	%	
Publieke sector	1,5	9	niet van toepassing
Particulieren	6,0	37	5,5 miljoen huishoudens
Bedrijven	8,9	55	350.000 vestigingen
Totaal	16,4	100	

Inhoudsopgave

	pag.
Inleiding	1
 Algemene samenvatting	 5
1 Externe criminaliteit	7
2 Reacties op externe criminaliteit	11
3 Interne criminaliteit	15
4 Conclusies	19
5 Preventie van criminaliteit	23
 Brancheplaatjes	 27
1 Industrie	29
2 Bouw	35
3 Groothandel	41
4 Auto(reparatie)branche	47
5 Detailhandel	53
6 Horeca	59
7 Transport	65
8 Zakelijke dienstverlening	71
 Bijlage 1: Gemiddelde frequentie van delicten	 77
Bijlage 2: Steekproefbeschrijving	79
 Aanbevolen literatuur	 81

Inleiding

Aanleiding tot het onderzoek

Er zijn diverse redenen om aan te nemen dat bedrijven meer dan middelmatig te kampen hebben met criminaliteitsproblemen. Toch vormt het slachtofferschap van bedrijven een grote witte plek op de criminele landkaart van Nederland. Dit was reden voor de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken om een onderzoek in te laten stellen naar criminaliteit tegen het bedrijfsleven.

Medio 1988 werd opdracht verleend aan het Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk & Van Soomeren BV om een *slachtofferenquête bedrijven* (SEB) te ontwikkelen en uit te voeren. Het onderzoek werd begeleid door een begeleidingscommissie waarin, naast de opdrachtgever en onderzoekers, een aantal deskundigen uit het bedrijfsleven vertegenwoordigd waren.

De uitvoering van het onderzoek

In de voorbereidingsfase liep een aantal globale slachtofferschapsvragen gedurende twee kwartalen mee in een doorlopend onderzoek onder bedrijven (de zogenaamde Business Monitor), waarin per kwartaal 5.000 bedrijfsvestigingen worden ondervraagd door het onderzoeksbureau NIPO. Verder werd gewerkt aan de ontwikkeling van de vragenlijst, de juiste methode voor afname van de enquête en de methode van steekproeftrekking.

Vervolgens werd de ontwikkelde methodiek uitgetest bij een vijftigtal bedrijfsvestigingen. Na deze voorbereidingsfase kon gestart worden met een breed landelijk veldonderzoek onder bedrijven: ruim 1.250 bedrijfsvestigingen werden uitgebreid geëncquêteerd. De respons op de enquête was bevredigend: 48%. Er bleek geen sprake te zijn van selectieve uitval van bedrijven.

De vraagstellingen van het onderzoek

In het onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welk *percentage* bedrijven is (in het jaar 1988) slachtoffer geworden van criminaliteit?
- Van *hoeveel* delicten zijn deze bedrijven slachtoffer geworden?
- Hoeveel *schade* hebben deze bedrijven geleden als gevolg van deze delicten?
- Welke maatregelen nemen bedrijven ter *preventie* van criminaliteit? Wat zijn daarvan de kosten?
- Welke mogelijkheden zijn er voor bedrijven om zich te *verzekeren* tegen schade door criminaliteit?
- Is er een samenhang tussen bepaalde algemene kenmerken van bedrijven en de *kans om slachtoffer te worden* van criminaliteit?

De uitgangspunten van het onderzoek

Als de *eenheid van analyse* is gekozen voor de individuele *bedrijfsvestiging*, die al dan niet deel kan uitmaken van een bedrijfsketen. Het onderzoek beperkt zich tot *commerciële* bedrijven. Nuts- en overheidsbedrijven en instellingen op het gebied van het sociaal-cultureel werk, welzijnswerk, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en onderwijs worden dus uitgesloten.

De categorie commerciële bedrijven is onderverdeeld in de volgende branches¹:

- industrie;
- bouw;
- groothandel;

¹ In bijlage 2 treft u een overzicht aan van de gehanteerde branche-indeling en van het aantal bedrijven dat geëncquêteerd is.

- auto (garages, tussenhandel, handel in accessoires);
- detailhandel food;
- detailhandel non-food;
- horeca;
- transport (wegvervoer);
- zakelijke dienstverlening.

Alleen criminaliteit waarvan bedrijven zelf het *slachtoffer* worden (schade ondervinden) is onderzocht. Daarbij wordt een strikt onderscheid gemaakt tussen *interne* criminaliteit, gepleegd door werknemers van het bedrijf, en *externe* criminaliteit, gepleegd door derden die niet aan het bedrijf verbonden zijn.

De onderzoeksuitkomsten hebben betrekking op *het kalenderjaar 1988*.

De uitkomsten van het onderzoek zijn achteraf herwogen op de kenmerken branche, grootteklasse en regio. Deze herweging houdt in dat de (scheef verdeelde) proporties in de steekproef met behulp van een drietal weegfactoren worden omgerekend naar de werkelijke proporties in de totale populatie. De *herwogen resultaten* hebben dus betrekking op de *totale populatie* van (circa 350.000) bedrijfsvestigingen in Nederland.

Het onderhavige rapport vormt een beknopte *samenvatting* van een veel uitgebreider rapport 'Bedrijfsleven en criminaliteit' (Bureau Criminaliteitspreventie, mei 1990), waarin (naast veel meer cijfermateriaal) ondermeer de volgende onderwerpen worden behandeld:

- *Verzekeringen* tegen (schade door) veel voorkomende criminaliteit: welke vormen zijn er, hoeveel schade wordt verhaald op de verzekeraars?
- *Risico-analyse*: welke kenmerken van bedrijfsvestigingen beïnvloeden de kans om slachtoffer te worden van de diverse delicten?
- *Beveiliging*: hoe goed zijn de Nederlandse bedrijfsvestigingen beveiligd, hoeveel geld wordt geïnvesteerd in beveiliging?

Gegevens hoofdrapport (mei 1990)

Titel	Bedrijfsleven en criminaliteit, resultaten van de eerste Nederlandse slachtofferenquête onder bedrijven
Auteurs	A.J.E. van Hoek P.M. de Savornin Lohman P.F. van Soomeren (in opdracht van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken)
Verkrijgbaar bij	Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk & Van Soomeren BV Mariottplein 9 1098 NW Amsterdam Telefoon 020 - 25 75 37 / 26 69 70
Kosten	f 50,- (inclusief BTW en verzendkosten)

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit twee delen:

- een *algemeen deel*, waarin een aantal basisgegevens uit de SEB kort worden gepresenteerd;
- een deel met zogenaamde *brancheplaatjes*, waarin per branche een beeld wordt geschetst van de criminaliteitsproblematiek, aangevuld met enkele aandachtspunten voor preventie van criminaliteit.

De brancheplaatjes zijn in principe zo geschreven, dat de gehaaste lezer deze direct kan raadplegen zonder het algemene deel te hoeven lezen. Dit neemt niet weg dat het aanbeveling verdient kennis te nemen van de algemene informatie in het eerste deel.

In concreto zijn de volgende delicttypen onderzocht:

Externe criminaliteit

Vernieling

Het moedwillig vernielen, beschadigen en/of onbruikbaar maken van:

- bedrijfsbezit in/aan de opstallen van de vestiging;
- bedrijfswagens van de vestiging;
- bouwketen (alleen van toepassing op bouwondernemingen);
- overigen (bijv. omheiningen).

Inbraak

Inbraken en inbraakpogingen in:

- de opstallen van de vestiging;
- bedrijfswagens van de vestiging.

Diefstal

Diefstal van bedrijfsbezit:

- uit de opstallen van de vestiging;
- uit bedrijfswagens van de vestiging;
- van bedrijfswagens van de vestiging.

Bedreiging van personeel in functie

Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar:

- anonieme bedreiging (brieven/telefoon) versus persoonlijke confrontatie met de dader(s);
- gebruikte middelen (verbaal/wapen/fysiek geweld).

Interne criminaliteit

Vernieling/sabotage

Het moedwillig vernielen, beschadigen en/of onbruikbaar maken van bedrijfsbezit door eigen werknemers.

Diefstal

Het zich illegaal toeëigenen van bezit van het bedrijf door eigen werknemers, onderscheiden naar:

- goederen (materialen, gebruiksgoed, inventaris);
- contant geld en waardepapieren.

Fraude

Het door eigen werknemers 'knoeien' met cheques, onkostendeclaraties, goederen- of geldtransacties.

Automatiseringscriminaliteit

Het door eigen werknemers 'knoeien' met geautomatiseerde gegevens.

Bedrijfsspionage

Diefstal door eigen werknemers van bedrijfskennis/gevoelige informatie.

ALGEMENE SAMENVATTING

1 Externe criminaliteit

Slachtofferschap van externe criminaliteit

In de slachtofferenquête bedrijven (SEB) zijn vragen gesteld over vier vormen van externe criminaliteit. Tabel 1 geeft een overzicht van het percentage¹ slachtoffers van de verschillende delicten, de aantallen gepleegde delicten en de directe schade als gevolg van deze delicten.

Tabel 1: Slachtofferschap van externe criminaliteit naar delict, 1988 (N = 348.000)

	Percentage slachtoffers %	Aantal delicten abs	Directe schade (x mln gulden)
Vernieling	23	473.800	362,3
Inbraak	21	213.900	631,8
Diefstal	13	300.300	510,7
Bedreiging	8	197.700	15,2
Totaal	42	1.185.700	1.520,0

Uit de tabel blijkt dat 42% van alle Nederlandse bedrijfsvestigingen in 1988 *slachtoffer* is geworden van één of meer van de onderzochte vormen van externe criminaliteit. Vernieling is bij het grootste aantal vestigingen voorgekomen; bijna een kwart van alle vestigingen is hier één of meer keer het slachtoffer van geworden in 1988. Bedreiging werd door slechts 8% van de vestigingen gerapporteerd.

Criminaliteit blijft meestal niet beperkt tot één incident: *gemiddeld* is een vestiging die in 1988 slachtoffer is geworden van externe criminaliteit ruim 8 keer getroffen. Vooral diefstallen en bedreigingen herhalen zich nogal eens.

Het totale aantal delicten (externe criminaliteit) ligt rond de 1,2 miljoen.

De *directe schade* van deze vier vormen van externe criminaliteit in het bedrijfsleven ligt rond de 1,5 miljard gulden².

Een vestiging die slachtoffer is geworden van externe criminaliteit heeft in 1988 *gemiddeld* voor 10.700 gulden schade geleden.

In de SEB is een onderscheid gemaakt tussen criminaliteit gericht op bedrijfswagens en die gericht op de opstallen en overig bedrijfsbezit.

1 Het percentage slachtoffers is het aantal vestigingen dat in 1 jaar tijd (1988) slachtoffer is geworden van een delict, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen.

2 Zie voor een totaalplaatje van de kosten van veel voorkomende criminaliteit hoofdstuk 4.

Tabel 2: Slachtofferschap van externe criminaliteit naar object, 1988

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal delicten abs	Totale directe schade (x mln gulden)
Criminaliteit gericht op:			
- opstal en overige	33	800.400	1.130,0
- bedrijfswagens*	17	196.100	418,1
Totaal**	42	1.185.700	1.520,0

*= Bij criminaliteit gericht op bedrijfswagens wordt het aantal slachtoffers afgezet tegen de populatie van vestigingen die bedrijfswagens hebben (N = 265.800).

**= In een aantal gevallen is niet bekend welk object vernield is.

De kans van een vestiging om het slachtoffer te worden van criminaliteit gericht op de opstal en overige is ongeveer twee keer zo groot als de kans van een vestiging (met bedrijfswagens) om slachtoffer te worden van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit. De directe schade van opstalgerichte criminaliteit is hoger, omdat opstalgerichte delicten vaker voorkomen.

Een in onderzoek veel gebruikte indicatie voor de *ernst* van een bepaald type delict is de gemiddelde schade *per incident*.

Tabel 3: Gemiddelde directe schade van externe criminaliteit per incident, 1988

	Gemiddelde schade per incident (gulden)
Vernieling	800
Inbraak	3.000
Diefstal	1.700
Bedreiging	80
Totaal gemiddeld	1.300
Criminaliteit gericht op:	
- opstal en overige	1.400
- bedrijfswagens	2.100

Uit de tabel blijkt dat de gepleegde delicten vrij behoorlijke financiële gevolgen hebben: gemiddeld lijdt een vestiging *1.300 gulden schade per gepleegd delict*.

Een inbraak blijkt duidelijk de meeste schade te veroorzaken, terwijl een bedreiging verreweg de minste directe (materiële) schade tot gevolg heeft. Hieruit mag men echter niet concluderen dat bedreiging een minder ernstig probleem is: bedreiging kan fysiek en psychisch letsel veroorzaken. Delicten gepleegd tegen bedrijfswagens komen wel minder vaak voor (zie tabel 2), ze leveren gemiddeld echter wel veel schade op.

Indirecte schade van externe criminaliteit

In de SEB is ook gevraagd naar eventuele *indirecte* of vervolgschade van veel voorkomende criminaliteit, zoals schade door het stilvallen van de productie, het niet kunnen nakomen van contractuele verplichtingen enzovoorts. Het blijkt dat 26.700 vestigingen (18% van de slachtoffers van externe criminaliteit) indirecte (of vervolg)schade hebben geleden door vernieling, inbraak, diefstal en/of bedreiging. Gemiddeld heeft men 32.400 gulden aan indirecte schade geleden. Dit is aanzienlijk meer dan de gemiddelde *directe* schade van externe criminaliteit (10.700 gulden per slachtoffer).

De *totale indirecte schade* van externe criminaliteit bedraagt *868 miljoen gulden*.

Externe criminaliteit naar regio

Er is gekeken hoe de externe criminaliteit tegen bedrijven is gespreid over het land. Uit deze analyse blijkt dat er vrijwel geen verschillen zijn tussen de *percentages* slachtoffers in de vier regio's Noord, Oost, Zuid en West. Bovendien blijkt het percentage slachtoffers in de grote steden niet of nauwelijks af te wijken van de percentages in de rest van het land. Dit is opmerkelijk, omdat uit politiecijfers en uit slachtofferenquêtes onder de bevolking blijkt, dat de criminaliteit zich concentreert in het Westen van het land en dan met name in de grote steden. Voor criminaliteit tegen bedrijven gaat dit bekende patroon dus blijkbaar niet op.

Externe criminaliteit naar branche

De gegevens zijn nader geanalyseerd naar branche, waarbij een onderscheid werd gemaakt naar negen hoofdbranches. In het tweede deel van dit rapport wordt uitgebreid ingegaan op deze analyse naar branche. Hieronder volgt een overzicht van de verdeling van de *percentages* slachtoffers naar branche.

Tabel 4: Percentage slachtoffers naar branche, 1988 (N = 348.000)

Branche	Vernieling %	Inbraak %	Diefstal %	Bedreiging %	Totaal extern %
Industrie	16	18	13	3	31
Bouw	15	13	8	4	30
Groothandel	22	14	10	1	35
Auto	28	26	12	15	45
Detail food	24	20	14	2	42
Detail non-food	21	27	14	10	48
Horeca	36	17	12	20	48
Transport	16	16	10	5	32
Zakelijke dienstverlening	24	27	9	11	48
Totaal	23	21	13	8	42

In de tabel valt direct op dat niet iedere branche een even grote proportie slachtoffers kent.

Als we kijken naar de rechter kolom, dan zien we in feite twee groepen:

- een *hoog risicogroep* (45-50% is slachtoffer geworden), namelijk de branches *auto(reparatie)*, *detailhandel* (food en non-food), *horeca* en *zakelijke dienstverlening*,
- een groep met een *relatief laag risico* (30-35% is slachtoffer geworden), namelijk de branches *industrie*, *bouw*¹, *groothandel* en *transport*.

Externe criminaliteit naar grootteklasse

De gegevens zijn ook bekeken op hun mogelijke verband met grootteklasse (in termen van het aantal werknemers per vestiging).

1 Vestigingen in de bouw lijken het minst last te hebben van de vier onderzochte vormen van externe criminaliteit. Hier speelt zeker een rol dat in de SEB *alleen* gevraagd is naar delicten gericht tegen de *eigen* opstellen. Delicten die plaatsvinden op een *bouwplaats* zijn dus *niet* meegeteld. Zoals bekend is uit ander onderzoek, hebben bouwondernemingen het juist zwaar te verduren waar het criminaliteit op de bouwplaats betreft. (Zie onder andere Van Dijk en de Savornin Lohman, 1985.)

Tabel 5: Percentage slachtoffers naar grootteklasse, 1988 (N = 348.000)

Grootteklasse (aantal werknemers)	Vernieling %	Inbraak %	Diefstal %	Bedreiging %	Totaal extern %
1 - 4	21	17	11	8	38
5 - 9	22	26	15	6	44
10 - 19	34	28	18	7	55
20 - 49	26	33	23	8	53
50 - 99	33	40	25	8	59
100+	32	45	29	12	61
Totaal	23	21	13	8	42

Over het algemeen loopt het percentage slachtoffers inderdaad op met de grootteklasse.

Conclusies externe criminaliteit

- Het blijkt dat 42% van alle vestigingen in 1988 één of meer keer slachtoffer is geworden van vernieling, diefstal, inbraak en/of bedreiging.
- Gemiddeld wordt een vestiging, die slachtoffer is van externe criminaliteit, 8 keer in één jaar getroffen. Met name bedreigingen en diefstallen herhalen zich nogal eens.
- Er blijkt merkwaardig genoeg niet of nauwelijks verband te bestaan tussen slachtofferschap en de regio waarin de vestiging gevestigd is; zelfs de grote steden springen er niet echt uit.
- Er blijkt een duidelijke samenhang te zijn tussen het percentage slachtoffers en de grootte van de vestiging: hoe groter de vestiging, des te hoger het percentage slachtoffers.
- Branches die hoog scoren wat betreft slachtofferschap van externe criminaliteit zijn de de auto(reparatie), de zakelijke dienstverlening, de detailhandel (food *en* non-food) en de horeca. Relatief weinig slachtoffers worden aangetroffen in de bouw¹, de groothandel, de transportsector en de industrie.

¹ Dit lage slachtofferpercentage van de bouwbranche wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat criminaliteit op bouwlocaties *niet* is meegenomen in het onderzoek.

2 Reacties op externe criminaliteit

Vestigingen kunnen op verschillende manieren op externe criminaliteit reageren:

- Zij kunnen *andere instanties* inschakelen die een rol kunnen spelen bij het bestrijden of voorkomen van (schade door) criminaliteit (politie, gemeente en/of verzekeringsmaatschappijen).
- Zij kunnen zichzelf weerbaarder maken door zich te *beveiligen* tegen criminaliteit.

Inschakelen van andere instanties

Inschakelen van politie

Lang niet alle gepleegde delicten zijn aangegeven bij de politie: inbraken worden meestal wel aangegeven (in 84% van de gevallen), maar van de gepleegde diefstallen en vernielingen wordt slechts een deel (41% respectievelijk 33%) bij de politie gemeld. Bedreiging van personeel in functie wordt vrijwel nooit (13%) aangegeven bij de politie. Verder heeft 17% van de vestigingen overleg gevoerd of advies gevraagd aan de politie in verband met (de preventie van) criminaliteit.

Inschakelen van de gemeente

In een groot aantal gemeenten in Nederland is sinds enkele jaren een start gemaakt met het zogenaamde Bestuurlijke Preventiebeleid, wat inhoudt dat de gemeentelijke overheid zich actiever opstelt in de strijd tegen de veel voorkomende criminaliteit. Met deze ontwikkeling in het achterhoofd is in de SEB ook gevraagd naar contacten van de vestigingen met de gemeente, uiteraard in het kader van criminaliteitsproblemen en/of preventie.

Slechts een zeer klein deel van de vestigingen (4%) heeft in 1988 contacten gehad met de gemeente in verband met criminaliteit(spreventie).

Inschakelen van verzekeraars

In het uitgebreide SEB-rapport is een apart hoofdstuk gewijd aan het onderwerp verzekeringen. De gegevens die in dat hoofdstuk worden gepresenteerd zijn niet afkomstig uit de SEB, maar uit andere bronnen (verzekeringsdeskundigen).

In de SEB zelf is alleen voor het delict inbraak is achterhaald of men verzekerd is tegen schade door dit delict. De verzekeringsdichtheid voor inbraak blijkt vrij hoog te liggen (90% is verzekerd). In het totaal is door de slachtoffers van inbraak voor 232 miljoen gulden schadevergoeding ontvangen van de verzekering. De totale schade van inbraak (opstal en wagens) bedraagt 632 miljoen gulden, zodat we kunnen afleiden dat slechts 37% van de inbraakschade vergoed is door de verzekering. Overigens bleek dat verzekeraars niet vaak betrokken worden bij beslissingen over beveiliging: slechts 16% van de vestiging meldde dat de verzekeraar hierbij een rol had gespeeld.

Beveiliging tegen criminaliteit

Beveiliging van opstallen

Uit de volgende tabel blijkt dat 17% van de ondervraagde vestigingen zich niet of nauwelijks beveiligt. Deze vestigingen zijn zelfs niet in het bezit van inbraakveilig hang- en sluitwerk.

Tabel 6: Beveiligingsmaatregelen opstallen, 1988 (N = 348.000)

	Aantal vestigingen	%
Wel beveiligd	288.700	83
waarvan:		
- inbraakveilig hang- en sluitwerk	230.300	66
- merken van instrumenten	87.200	25
- beveiligingsverlichting direct rond gebouw	156.600	45
- beveiligingsverlichting op resterende bedrijfsterrein	78.700	23
- glasafscherming	58.100	17
- speciale slagwerende glassoorten	37.200	11
- inbraaksignaleringsysteem	91.400	26
- aansluiting meldkamer	51.700	15
- manbewaking	33.400	10
- gesloten t.v.-circuit	7.900	2
Niet beveiligd	59.300	17

NB Gemiddeld aantal genomen maatregelen: 3,4.

In totaal is 27% van de vestigingen *professioneel beveiligd* door middel van inbraaksignalering, aansluiting op een meldkamer, gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. Bijna al deze vestigingen (26%) zijn in het bezit van een inbraaksignaleringsysteem. Deze professioneel beveiligde vestigingen hebben in 1988 rond de 1 miljard gulden aan extra beveiliging van de opstallen uitgegeven. Dit is gemiddeld 10.000 gulden per professioneel beveiligde vestiging.

Beveiligingsniveau opstallen naar branche en grootteklasse

Aan de hand van de SEB-gegevens zijn de vestigingen gescoord in de 4 beveiligingsklassen die de verzekeraars hanteren (klasse A t/m D).

Tabel 7: Beveiligingsniveau* naar branche, 1988 (N = 348.000)

	Klasse A %	Klasse B %	Klasse C %	Klasse D %
Industrie	44	35	20	1
Bouw	55	34	11	0
Groothandel	26	37	35	1
Autoreparatie	40	40	20	0
Detail food	58	29	12	1
Detail non-food	40	41	18	1
Horeca	49	41	10	0
Transport	63	30	6	0
Zakelijke dienstverlening	51	27	21	2
Totaal	45	35	18	1

* = Klasse A: laagst beveiligd, Klasse D: hoogst beveiligd.

De groothandel is het hoogst beveiligd, met bijna twee keer zo veel vestigingen in de beveiligingsklasse C dan gemiddeld.

De transportbranche is het laagst beveiligd (het betreft hier beveiliging van de *opstallen*, niet die van bedrijfswagens).

Voorts blijkt er een duidelijk verband te zijn tussen beveiligingsniveau en *grootteklasse*: hoe groter de vestiging des te hoger het beveiligingsniveau.

Beveiliging van goederentransport

Het blijkt dat 74% van de vestigingen, die in het bezit zijn van bedrijfswagens en die met enige regelmaat goederen transporteren, deze goederentransporten *niet beveiligt*.

Uit de SEB-gegevens blijkt dat slechts 50% van de inbraken in opstallen slaagt, terwijl bij bedrijfswagens 70% van de inbraken slaagt. Bedrijfswagens blijken dus makkelijker te kraken als opstallen, wat gezien het zeer lage beveiligingsniveau van wagens niet verwonderlijk is.

Beveiliging van geld/waardetransport

Slechts 41% van de vestigingen, die met enige regelmaat grote waarden transporteren, blijkt deze transporten te beveiligen. De (goedkope) maatregel om grote-waardetransporten op onregelmatige tijden te laten rijden is verreweg het populairst (27% doet dit). Verschillende vestigingen laten bij zo'n transport een extra personeelslid meerijden (8%). Andere beveiligingsmaatregelen komen slechts incidenteel voor. *Al met al lijkt het erop dat de beveiliging van grote-waardetransporten niet erg veel aandacht krijgt.*

Conclusies

- De tegen bedrijven gepleegde delicten worden maar zeer ten dele gemeld aan de politie. Eigenlijk worden alleen inbraken vrij consequent *wel* aangegeven. Deze lage bereidheid tot aangifte doen heeft tot gevolg dat de overheid (politie) een vertekend beeld krijgt van de omvang van de criminaliteitsproblemen in het bedrijfsleven.
- De meeste bedrijven zijn verzekerd tegen schade door inbraak. Vergelijking van SEB-gegevens met verzekeringsgegevens leert ons, dat slechts 37% van de inbraakschade vergoed wordt door de verzekering.
- Ongeveer één vijfde van de vestigingen (17%) heeft de *opstallen niet beveiligd* tegen criminaliteit, ruim de helft heeft eenvoudige beveiliging, terwijl 27% van de vestigingen professioneel beveiligd is. Deze professioneel beveiligde vestigingen geven gemiddeld jaarlijks 10.000 gulden hieraan uit. De groothandel is de hoogst beveiligde branche.
- Slechts een kwart van de vestigingen besteedt expliciet aandacht aan beveiliging van *goederentransport*. Het percentage geslaagde inbraken in bedrijfswagens is dan ook dienovereenkomstig hoog: 70% van de inbraken slaagt (tegenover 50% geslaagde inbraken in opstallen).
- Van de vestigingen die geregeld *grote waarden* transporteren, doet 41% iets aan beveiliging. Meestal gaat het om eenvoudige maatregelen als het op onregelmatige tijden rijden. Technopreventieve voorzieningen worden niet of nauwelijks getroffen.

3 Interne criminaliteit

Een vestiging kan ook slachtoffer worden van criminaliteit die gepleegd is door de eigen werknemers. Omdat er eigenlijk bijzonder weinig bekend is over de omvang van en schade door deze problematiek, is besloten om in de SEB ook aandacht te besteden aan deze vorm van criminaliteit. Een telefonische enquête is echter geen goed middel om inzicht te krijgen in interne criminaliteit. De uitkomsten moeten dan ook gezien worden als (waarschijnlijk) het topje van de ijsberg.

De volgende soorten interne criminaliteit worden onderscheiden:

- *Vernieling/sabotage*: het moedwillig beschadigen van bedrijfsbezit.
- Het zich *toeëigenen van geld en/of waardepapier*: fraude, diefstal, verduistering.
- Het zich *toeëigenen van bedrijfsgoederen*: stelen of verduisteren van voorraden, materialen en/of inventaris.
- *Bedrijfsspionage*: diefstal/verhandelen van bedrijfskennis.

Slachtofferschap van interne criminaliteit

De meeste vestigingen zijn, naar zij zelf zeggen, niet zo goed op de hoogte van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit.

De cijfers in dit rapport geven dus slechts een *indicatie* van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de vestigingen.

Tabel 8: Percentage slachtoffers interne criminaliteit, 1988 (N = 348.000)

	Percentage slachtoffers %	Aantal delicten (x mln)	Directe schade*
Vernieling/sabotage	1	18.900	-
Toeëigenen geld/waardepapieren	3	62.600	-
Toeëigenen goed	6	178.400	-
Bedrijfsspionage	1	20.200	-
Andere vormen	4	22.400	-
Totaal	11	302.500	447,0

*= Er is alleen gevraagd naar de directe schade van alle vormen van interne criminaliteit tezamen genomen.

Slechts 11% van de vestigingen zegt last te hebben gehad van interne criminaliteit in 1988. Het merendeel van deze slachtoffers had te kampen met werknemers die zich onbevoegd *bedrijfsgoederen* toeëigenen. De twee meest prominente vormen van interne criminaliteit zijn het meenemen van goederen (59% van de gevallen) en het zich toeëigenen van geld/waardepapieren van het bedrijf (21% van de gevallen).

Bij het zich toeëigenen van *geld/waardepapieren* gaat het voor het overgrote deel van de gevallen (80%) om het eenvoudig wegnemen/achterhouden van contant geld. Andere vormen zoals ongeoorloofde geldtransacties (6%), chequefraude (3%) en fraude met reis/onkostenvergoedingen (2%) komen beduidend minder vaak voor.

Bij het meenemen van *goederen* gaat het met name om het meenemen van goederen uit voorraad (53% van de gevallen), gevolgd door het meenemen van gebruiksgoed als gereedschappen,

kantoorinventaris en dergelijke (30% van de gevallen). In 12% van de gevallen gaat het om ongeoorloofde goederentransacties.

Opvallend is, dat het overgrote deel van de gevallen van ontvreemding van geld en goed in de categorie 'zeer eenvoudig te plegen delicten' valt. Meer complexe vormen zoals fraude worden relatief weinig gerapporteerd.

Schade door interne criminaliteit

In het totaal is er door de slachtoffers voor 447 miljoen aan directe schade geleden als gevolg van interne criminaliteit.

Het *gemiddeld schadebedrag* door interne criminaliteit ligt relatief *hoog* bij de volgende branches:

- bouw (35.500 gulden per slachtoffer);
- groothandel (15.500 gulden);
- horeca (15.000 gulden).

Opvallend *laag* zitten de detailhandel food (1.500 gulden per slachtoffer), de auto(reparatie) (2.500 gulden) en de transport (4.500 gulden).

Interne criminaliteit naar regio, branche en grootteklasse

Net zoals bij externe criminaliteit het geval was, vonden we geen opmerkelijke verschillen in criminaliteit tussen *regio's*, noch tussen grote steden enerzijds en de rest van het land anderszijds. Het percentage slachtoffers van interne criminaliteit varieert vrij sterk per *branche*: de horeca scoort zeer hoog met 21%, op grote afstand gevolgd door de detailhandel-food (15%). De overige branches zweven rond het gemiddelde van 11%.

Het slachtofferschap van interne criminaliteit loopt min of meer rechtlijnig op met de *grootte* van de vestiging. Uitzondering hierop is dat het ontvreemden van geld/waardepapier zich met name relatief vaak voordoet in de zeer kleine (1-4) en 'middelkleine' (10-19) vestigingen. Bij deze laatste groep komt ook bedrijfsspionage opvallend vaak voor.

Ontdekking van interne criminaliteit

Ongeveer de helft van de vestigingen acht zichzelf goed in staat om interne criminaliteit op het spoor te komen. De grote vestigingen achten zichzelf het minst goed in staat tot ontdekking van deze vormen van criminaliteit. Een kwart van de vestigingen die vermoedens hadden dat werknemers wel eens criminaliteit pleegden, zei dat men in geen enkel geval had ontdekt wie de daders waren. Gemiddeld heeft men in 4 gevallen ontdekt wie de daders waren. Gemiddeld had men 8 keer vermoedens van interne criminaliteit gehad. Er is dus sprake van een '*oplossingspercentage*' van zo'n 50%.

Sancties

Uit de SEB-gegevens blijkt dat, als een dader eenmaal gesnapt is, de sancties vaak vrij stevig zijn: door maar liefst 56% van de vestigingen wordt 'ontslag' genoemd als één van de genomen maatregelen tegen interne criminaliteit. Deze ingrijpende maatregel werd echter niet veelvuldig toegepast. Het geven van een berisping is in 1988 door ruim een derde van de vestigingen toegepast en dan ook redelijk vaak (gemiddeld ruim 5 maal in 1 jaar). Slechts éénviufde van de vestigingen deed van het ontdekte voorval aangifte bij de politie. De aangiftebereidheid is bij interne criminaliteit dus nog lager dan die bij externe criminaliteit.

Beoordeelde kwetsbaarheid voor interne criminaliteit

Uit de antwoorden op een aantal vragen over de kwetsbaarheid van de vestiging voor interne criminaliteit valt het volgende op te maken:

- Het vertrouwen in de *eigen werknemers* is over het algemeen groot te noemen: 68% van de vestigingen gelooft dat niemand of hooguit een enkeling zich zou vergrijpen aan bedrijfsbezit

bij afwezigheid van controle. Slechts 7% is van mening dat een substantieel deel van de werknemers (een kwart of meer) wel interne criminaliteit zou plegen bij afwezigheid van controle.

- Wat betreft de beoordeelde *kwetsbaarheid van bedrijfsonderdelen* of functies voor interne criminaliteit springen magazijn/opslag en verkoop eruit. Ook bij de boekhouding ziet een zesde deel van de vestigingen nog wel mogelijkheden voor malversaties. De overige bedrijfsonderdelen (transport, productie, automatisering, overige administratie, bedrijfsleiding, afdeling R&D) worden door een zeer gering percentage vestigingen gezien als kwetsbaar voor interne criminaliteit.

Preventie van interne criminaliteit

Aan alle vestigingen is gevraagd op welke vlakken men verbeteringen aan zou kunnen brengen in de preventie van interne criminaliteit. Uit de antwoorden blijkt dat er een grote voorkeur is voor verbetering van de preventie via *personeelswerk*-achtige maatregelen: van de 56% van de vestigingen die één of meer mogelijkheden verbeteringen van de preventie opnoemden, vindt ruim de helft dat de werving en selectie en/of werkmotivatie van het personeel verbeterd zou moeten worden. Iets minder dan de helft van deze vestigingen ziet ook mogelijkheden in verbetering van het *beheer* van sleutels, kasgelden, voorraden en/of gebruiksgoederen (gereedschap, machines, kantoorartikelen en dergelijke). *Directe controle* op het gedrag van personeel wordt met name gezocht in versterking van het *formeel toezicht* (24%) en steekproefgewijze controles op personeel bij het verlaten van de vestiging (14%). Het gebruik van camera's voor directe controle op het gedrag van personeel is een bijzonder impopulaire maatregel: slechts 2% van de vestigingen ziet hier wat in. Verbetering van de maatregelen tegen *fraude* en bescherming van (bedrijfs)informatie worden door een minderheid (12-18%) van de vestigingen genoemd.

Conclusies interne criminaliteit

- Er is sprake van een laag percentage slachtoffers (11%) in vergelijking met externe criminaliteit (42%). De gehanteerde onderzoeksmethode (telefonische enquête) is echter niet de beste methode om de omvang van interne criminaliteit te meten.
- Het ontvreemden van bedrijfsgoederen is de meest voorkomende vorm (bijna 50% van alle gevallen) van interne criminaliteit. Vernieling/sabotage en bedrijfsspionage komen slechts incidenteel voor.
- Ongeveer de helft van de vestigingen acht zichzelf goed in staat om interne criminaliteit op het spoor te komen. Grotere bedrijven twijfelen het meest aan hun vermogen om interne criminaliteit op het spoor te komen.
- Een kwart van alle vestigingen heeft in geen enkel geval ontdekt welke werknemers zich schuldig maken aan interne criminaliteit. Vestigingen die wel een of meer keer een dader konden aanwijzen, wisten in 50% van de gevallen een dader te achterhalen.
- Slechts 20% van de vestigingen heeft, na ontdekking van interne criminaliteit, daarvan aangifte bij de politie gedaan. De aangiftebereidheid is bij interne criminaliteit dus nog lager dan bij externe criminaliteit. De meest voorkomende reacties op interne criminaliteit zijn berisping en ontslag.
- Om interne criminaliteit beter te kunnen voorkomen achten de vestigingen met name maatregelen op het gebied van personeelsbeleid en beheer zinnig. Bij de verbetering van preventie wordt minder gedacht aan het verder versterken van de directe controle op het personeel.

4 Conclusies

Een totaalplaatje van veel voorkomende criminaliteit tegen bedrijven

Uit diverse andere bronnen zijn gegevens te halen die gezien kunnen worden als *aanvullend* op de SEB-gegevens. Het betreft gegevens¹ over criminaliteit tegen banken, brandstichting, verzekeringsfraude en winkeldiefstal. Met behulp van tot de SEB-gegevens en de aanvullende gegevens uit ander onderzoek valt het volgende *totaalplaatje* van de veel voorkomende criminaliteit tegen bedrijven samen te stellen.

Tabel 9: Totaalplaatje criminaliteit bedrijfsleven, 1988

	Slachtoffer percentage %	Totale frequentie abs	Totale directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit*	42	1.186.200	1.546
- vernieling	23	473.900	363
- inbraak	21	213.900	632
- diefstal	13	300.300	511
- bedreiging	8	198.100	40
Brandstichting	0	400	96
Winkeldiefstal	43	7.400.000	700
Verzekeringsfraude	onbekend	onbekend	400
Interne criminaliteit (SEB)	11	302.500	447
Totaal	onbekend	8.889.100	3.189
Totale kosten van criminaliteit (x mln gulden)			
Directe schade			3.189
Indirecte schade			868
Subtotaal schade			4.057
Extra beveiliging			923
Verzekeringskosten**			157
Totale kosten			5.137

*= Gegevens SEB, aangevuld met gegevens van de NVB (banken).

**= Dit is: 472 miljoen gulden betaalde premies minus 315 miljoen gulden uitgekeerde schadevergoedingen.

Conclusie

In totaal is het bedrijfsleven in 1988 ongeveer 9 miljoen keer getroffen door de in tabel 9 genoemde vormen van criminaliteit. In totaal heeft dit een (directe en indirecte) schade veroorzaakt van ruim 4 miljard gulden. De totale *kosten* van veel voorkomende criminaliteit (inclusief kosten van beveiliging en verzekering) bedragen circa 5,1 miljard.

1 De volgende bronnen zijn geraadpleegd: Nederlandse Vereniging van Banken (criminaliteit tegen banken); Van Hoek, 1989 (brandstichting); Centraal Informatiesysteem Schade (verzekeringsfraude); NIPO, 1985 (winkeldiefstal).

Is criminaliteit tegen bedrijven een probleem?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden gebruiken wij twee indicatoren:

- de omvang van de criminaliteit;
- de ernst, met name in termen van schade/kosten.

De omvang van criminaliteit

Op basis van een aantal onderzoeken kunnen we de volgende (groe) schatting maken van de totale omvang van veel voorkomende criminaliteit in Nederland¹.

Tabel 10: Geschat aantal delicten per sector

Sector	Aantal delicten (x mln)		Aantal potentiële slachtoffers
	abs	%	
Publieke sector	6,0	37	niet van toepassing
Particulieren	1,5	9	5,5 miljoen huishoudens
Bedrijven	8,9	55	350.000 vestigingen
Totaal	16,4	100	

Uit de tabel blijkt overduidelijk dat het bedrijfsleven een zeer groot deel van de criminaliteitskoek op haar bord krijgt: maar liefst 55% van dit type delicten, die in Nederland worden gepleegd, heeft het bedrijfsleven als slachtoffer.

Schade en kosten van criminaliteit

Ook kunnen we een raming maken van de schade die in de publieke en particuliere sector wordt geleden als gevolg van veel voorkomende criminaliteit. De schadecijfers van het bedrijfsleven zijn weer ontleend aan de SEB (directe + indirecte schade).

Tabel 11: Totale schade van veel voorkomende criminaliteit (schattingen)

	Schade (x mln gulden)	
	abs	%
Publieke sector	1.433	17
waarvan:		
- rijk	500	6
- gemeenten (incl. onderwijs)	900	11
- corporaties	33	0
Particulieren	2.700	33
Bedrijfsleven	4.057	50
Totaal	8.190	100

De schadecijfers van de publieke en particuliere sector zijn cijfers over 1984. Voor het jaar 1988 zullen zij wat hoger liggen (inflatie).

¹ Zie voor een onderbouwing van deze ramingen het uitgebreide rapport 'Bedrijfsleven en criminaliteit'.

Toch lijkt het reëel om te stellen dat 50% van de totale schade van veel voorkomende criminaliteit voor rekening komt van het bedrijfsleven.

Criminaliteitschade van bedrijfsleven versus omzet en winst¹

Tabel 12: Criminaliteitschade (1988) versus omzet en winst van het bedrijfsleven (1986)

Branche	Schade	(x 1 mln) abs	Omzet	(x 1 mln) abs	Winst
	(x 1 mln) abs		%**		%**
Industrie	233	263.586	0,9	20.472	1,1
Bouw	307	55.288	0,6	4.955	6,2
Groot/detailhandel	2.190	78.801	2,8	14.972	14,6
Horeca en auto	299	18.793	1,6	4.992	6,0
Transport, opslag en communicatie	59	43.005	0,1	6.270	0,9
Zakelijke dienstverlening	912	63.665	1,4	18.503	4,9
Totaal	4.057	523.138	0,8	70.164	5,8

Bron: Nationale Rekeningen 1986.

*= De branche-indeling zoals gehanteerd in de Nationale Rekeningen varieert iets van de branche-indeling van de SEB.

**= Criminaliteitschade van 1988 als percentage van de omzet respectievelijk winst van 1986.

Als de schade afgezet wordt tegen de *omzet* blijkt dat de groot/detailhandel, de horeca en de auto(reparatie)branche en de zakelijke dienstverlening relatief het zwaarst getroffen worden. Desondanks is het totale beeld dat de criminaliteitsschade slechts een minuscuul deeltje vormt van de grote omzetberg. Nu is het echter niet geheel terecht om de criminaliteitsschade alleen af te zetten tegen de omzet. Schade ten gevolge van criminaliteit is immers beter te beïnvloeden dan andere kostenposten (kosten van materieel en personeel liggen meer vast). Het is daarom van belang om de criminaliteitsschade ook af te zetten tegen de *winstcijfers*. Als we kijken naar de winst, dan blijkt duidelijk dat de groothandel en (waarschijnlijk met name) de detailhandel veruit het zwaarst getroffen worden. De bouw, de horeca en de autoreparatie scoren hier overigens ook hoger dan gemiddeld. In totaal vloeit ruim 5% van de winst van het bedrijfsleven weg door schade van criminaliteit.

Samenvattend

De *omvang* van tegen bedrijven gerichte criminaliteit blijkt indrukwekkend te zijn: ongeveer 55% van alle gewone, veel voorkomende criminaliteit heeft het bedrijfsleven als slachtoffer.

Ongeveer 50% van de totale *schade* van veel voorkomende criminaliteit komt voor rekening van het bedrijfsleven.

Wordt de schade afgezet tegen *winst*, dan blijkt criminaliteitsschade een niet onaanzienlijk deel van de winst op te slokken.

Al met al lijkt het gerechtvaardigd te concluderen dat criminaliteit voor een flink deel van het bedrijfsleven een groot probleem is.

¹ Voor de omzetcijfers van het bedrijfsleven maken we gebruik van de cijfers met betrekking tot de productiewaarde (exclusief BTW) uit de Nationale Rekeningen. Voor de winstcijfers gebruiken we de cijfers met betrekking tot het netto exploitatie-overschot, eveneens uit de Nationale Rekeningen. De meest recente cijfers zijn die van 1986.

5 Preventie van criminaliteit

Betrokkenen bij preventie

Verschillende betrokkenen kunnen ieder op hun eigen manier een rol spelen bij de preventie van bedrijfscriminaliteit.

Schema 1: Betrokkenen bij preventie van criminaliteit in het bedrijfsleven

Niveau	Betrokkenen	Rol
<i>Landelijk niveau</i>		
Rijksoverheid	Ministeries van Justitie en Economische Zaken	Leveren van landelijke informatie over criminaliteit Stellen van kwaliteitsnormen
Bedrijfsleven	Centrale ondernemingsorganisaties (bijv. VNO/NCW/KNOV), (hoofd)bedrijfschappen en andere branche-organisaties	Verwerven van meer deskundigheid over preventie Uitdragen van deskundigheid door organiseren en meefinancieren van advies en informatie over preventie
<i>Lokaal niveau</i>		
Overheid	Gemeente, politie	Voeren bestuurlijk preventiebeleid Leveren van lokale informatie over criminaliteit
Bedrijfsleven	Plaatselijke afdelingen van bedrijfsorganisaties en samenwerkingverbanden van bedrijven	Initiëren van collectieve preventie-inspanningen
	Individuele bedrijfsvestigingen	Zorgdragen voor goede interne en externe preventie in de eigen vestiging

Landelijk niveau

Door de *rijksoverheid* zouden de volgende acties ondernomen kunnen worden:

- Het (laten) verrichten van breed landelijk onderzoek (zoals het onderhavige) om een beeld te krijgen van de omvang en de ernst van het probleem. Het bedrijfsleven is alleen in staat om zorg te dragen voor effectieve preventie als zij beschikt over goede informatie over de achtergronden en de omvang van criminaliteit.
Verder is het opstarten van specifiek en meer diepgaand onderzoek van belang, bijvoorbeeld voor een bepaald delict of voor een bepaalde branche. Dit specifieke onderzoek moet men zien als basis voor een goede rationele bepaling van de preventieve therapie: wat is er exact aan de hand en wat kan/moet daar preventief tegen gedaan worden.
- De rijksoverheid zou kwaliteitsnormen moeten ontwikkelen met betrekking tot bedrijfsbeveiliging. Dit zou de kwaliteit van de door de beveiligingsindustrie aangeboden producten verhogen en voor individuele vestigingen kunnen fungeren als richtlijn bij het opstellen van hun beveiligingsplan.

Door de *branche-organisaties* zouden de volgende activiteiten ontplooid kunnen worden:

- Het verwerven van meer deskundigheid met betrekking tot (de preventie van en beveiliging tegen) criminaliteit. Gedacht kan worden aan het aanstellen van een functionaris met specifieke deskundigheid op dit terrein, die voor de bedrijven kan fungeren als aanspreekpunt¹.
- Deze deskundigheid zal vervolgens uitgedragen moeten worden. Zo zouden bedrijfsorganisaties handleidingen kunnen schrijven en cursussen kunnen verzorgen. Het organiseren en (mee)financieren van laagdrempelige informatie-overdracht en advisering, ook op lokaal niveau, is een verantwoordelijkheid van de bedrijfsorganisaties.

Lokaal niveau

Het is essentieel dat men lokaal niet de fout maakt om overhaast aan het beveiligen te slaan: een gezamenlijke (geïntegreerde) aanpak van de ter plekke bestaande criminaliteitsproblematiek is het meest efficiënt (qua kosten/baten) en het meest effectief. Dat betekent in concreto dat op lokaal niveau de bedrijven, de gemeentelijke overheid, de politie en eventuele andere betrokkenen het beste *samen* aan de slag kunnen gaan.

De *lokale overheid* (gemeente, politie) zou de volgende activiteiten kunnen ontplooiën:

- Het onderzoeken van lokale criminaliteitsrisico's aan de hand van een aangepaste lokale versie van de SEB. Zeer concrete richtlijnen voor preventie moeten gebaseerd op de specifieke lokale situatie en kunnen niet ontleend worden aan de landelijke SEB.
- Indien een gemeente een bestuurlijk preventiebeleid voert, dan zal aandacht voor criminaliteit tegen bedrijven hierin ook een plaats moeten vinden: immers ongeveer de helft van de veel voorkomende criminaliteit blijkt zich op bedrijven te richten. Te denken valt aan: een criminaliteitspreventieve toetsing van bestemmings- en bouwplannen voor industrieterreinen, winkelcentra en andere concentraties van bedrijven, samenwerking met bedrijven om het functioneel toezicht in dergelijke gebieden te versterken, etc.

De *plaatselijke afdelingen van branche-organisaties* dienen er (met steun van de landelijke organisatie) voor te zorgen dat aan de leden informatie en advisering met betrekking tot criminaliteitspreventie en beveiliging wordt verschaft. Indien er criminaliteitsproblemen ontstaan dienen deze afdelingen initiatieven te ontwikkelen voor de aanpak daarvan en zonodig samenwerking te zoeken met andere instanties.

De *plaatselijke bedrijfsvestigingen* kunnen de volgende bijdragen leveren:

- Zij dienen de eigen vestigingen afdoende te beveiligen en maatregelen te treffen ter voorkoming van zowel externe als interne criminaliteit.
- Zij kunnen, met steun van (bijvoorbeeld) plaatselijke afdelingen van de branche-organisatie, *collectieve* preventie-initiatieven ontwikkelen.

Aandachtspunten voor preventie

Uit de landelijke SEB blijkt verder dat bepaalde typen criminaliteit systematisch te weinig preventie-aandacht krijgen en dat bepaalde typen bedrijven het relatief zwaarder te verduren hebben dan anderen.

Delicttypen

Door ondernemers wordt relatief veel aandacht geschonken aan het voorkomen van inbraak in de opstallen van de vestiging. De getroffen (techno)preventieve maatregelen lijken vrucht af te

¹ Tijdens het SEB-onderzoek merkten we dat er bij de meeste brancheorganisaties wat betreft criminaliteit(spreventie) geen duidelijk aanspreekpunt is.

werpen. Verschillende andere vormen van criminaliteit lijken echter door ondernemers onderschat te worden.

- Er wordt te weinig aandacht besteed aan het voorkomen van *op bedrijfswagens gerichte criminaliteit*, terwijl deze vorm van criminaliteit wel behoorlijk veel schade veroorzaakt.
- Verder lijkt het probleem *vernieling* te worden onderschat. Niet alleen wordt het bedrijfsleven vaak door dit delict getroffen en is de schade niet onaanzienlijk, vernieling heeft ook een negatieve invloed op het imago van het bedrijf.
- Ook bestaat de indruk dat *interne criminaliteit* nog niet altijd als een probleem erkend wordt door ondernemers. De omvang lijkt te worden onderschat en het verschijnsel zit nog enigszins in de taboesfeer.

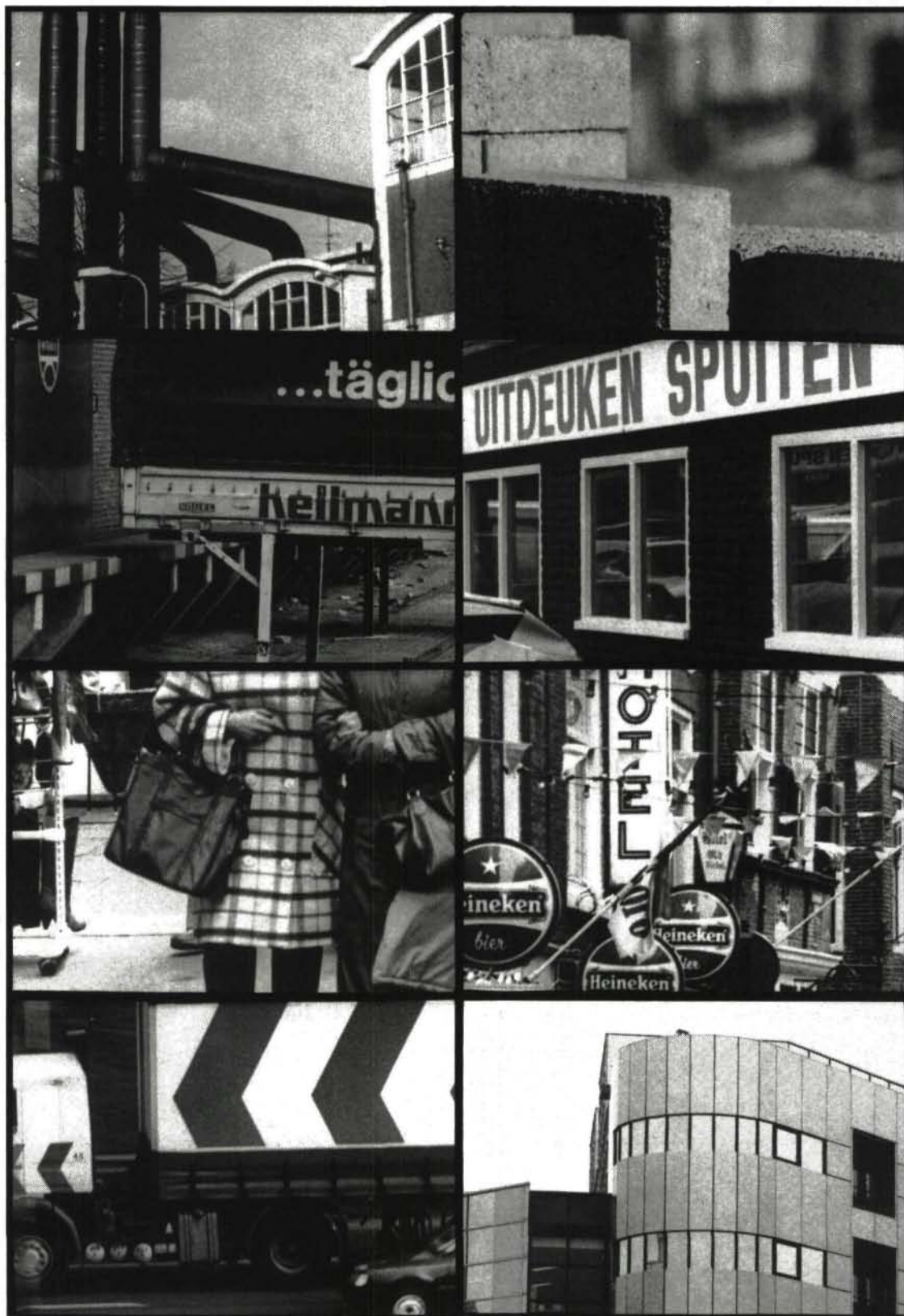
Voor het bepalen van prioriteiten is het overigens van belang te bedenken dat criminaliteit niet alleen materiële schade tot gevolg heeft. Er moet ook rekening gehouden worden met andere negatieve effecten als imago-verslechtering van het bedrijf, normvervaging bij de werknemers, verlaging van de arbeidsmoraal etc. Het voorkomen van laatstgenoemde negatieve effecten van criminaliteit verdient wellicht nog meer prioriteit dan het terugdringen van de materiële schade.

Bedrijfstypen

Uit de SEB blijkt dat bepaalde branches zwaarder getroffen worden door criminaliteit dan andere. Met name voor de *detailhandel, de horeca, de auto(reparatie)branche en de groothandel* blijkt criminaliteit een probleem te zijn. Deze branches verdienen dus de meeste aandacht van de betrokkenen.

Uit de SEB blijkt dat met name bij *middelgrote* vestigingen (10-49 werknemers) de criminaliteitsproblemen relatief groot zijn. De aandacht van de rijksoverheid en de bedrijfskoepels moet daarom hoofdzakelijk gericht worden op *kleine en middelgrote* vestigingen, die het veelal ontbreekt aan middelen en kennis om iets tegen criminaliteit te doen.

BRANCHEPLAATJES

1 Industrie

Via de SEB zijn 255 vestigingen in de industrie onderzocht. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de industrie, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 36.400 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Ruim een derde van alle vestigingen in de industrie (36%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de industrie door deze vormen van criminaliteit ruim 100.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de industrie, 1988 (36.400 vestigingen; steekproefomvang 255 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	31	55.900	167,0
<i>waarvan:</i>			
- vernieling	16	21.000	20,0
- inbraak	18	18.900	73,0
- diefstal	13	13.900	48,1
- bedreiging	(3)	(2.000)	(6,4)
- brandstichting	0	66	19,5
Interne criminaliteit	13	45.600	56,4
Totaal criminaliteit	36	101.500	223,4

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers:* het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten:* het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade:* de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De tussen haakjes gezette aantallen zijn herwegingen die gebaseerd zijn op de antwoorden van niet meer dan 12 vestigingen, zodat het slechts globale schattingen zijn met een grote foutmarge.

Verder zijn de gegevens over brandstichting niet afkomstig uit de SEB, maar ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* het meest voorkomt. Het totaal aantal delicten ligt bij vernieling hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit. De directe schade van vernieling is echter niet zo groot.

Inbraak kent het hoogste percentage slachtoffers en blijkt duidelijk de meeste directe schade te veroorzaken. In 38% van de gevallen bleef een inbraak in de industrie beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (62%) blijkt in de industrie iets hoger te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de industrie bij inbraak veel vaker dan gemiddeld (in 43% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd.

Bij *diefstal* wordt in de industrie in 6% van de gevallen geld en/of waardepapieren ontvreemd. Dit is hoger dan voor het totale bedrijfsleven (3%). In 92% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

Bedreiging van personeel in functie komt in de industrie praktisch niet voor.

Brandstichting komt weliswaar weinig voor, maar de directe schade is toch aanzienlijk.

In totaal is 21% van de externe criminaliteit in de industrie gericht op bedrijfswagens en 79% op de opstallen en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 26 miljoen gulden en maakt dus 15% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 13% van de vestigingen in de industrie aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 45.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Slechts 2% van de vestigingen meldt last te hebben van opzettelijke vernieling door werknemers, maar het totaal aantal gerapporteerde vernielingen bedraagt toch nog bijna 9.000 gevallen. Overige vormen van interne criminaliteit (toeëigenen van geld, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen duidelijk minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de industrie opvallend groot. Criminaliteit gepleegd door werknemers is in de industrie qua omvang ongeveer een even groot probleem als criminaliteit gepleegd door externen, terwijl voor het totale bedrijfsleven de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4 is. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt daarentegen duidelijk lager dan die van externe criminaliteit.

Men mag echter niet vergeten dat juist interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

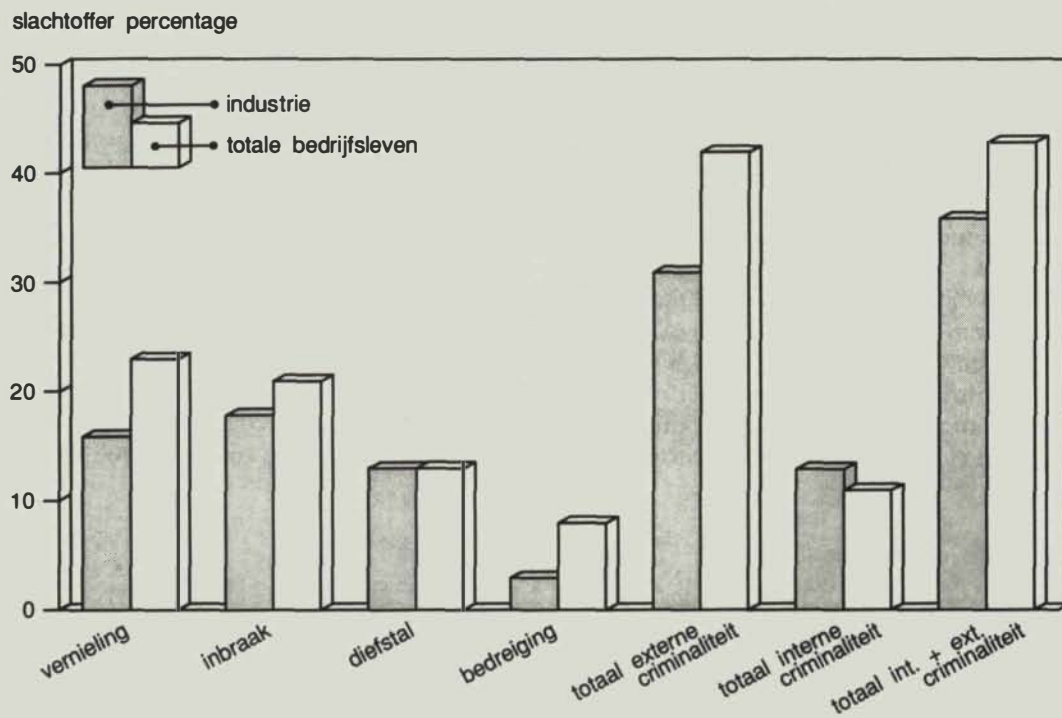
De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de industrie rond de 370 miljoen gulden. Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

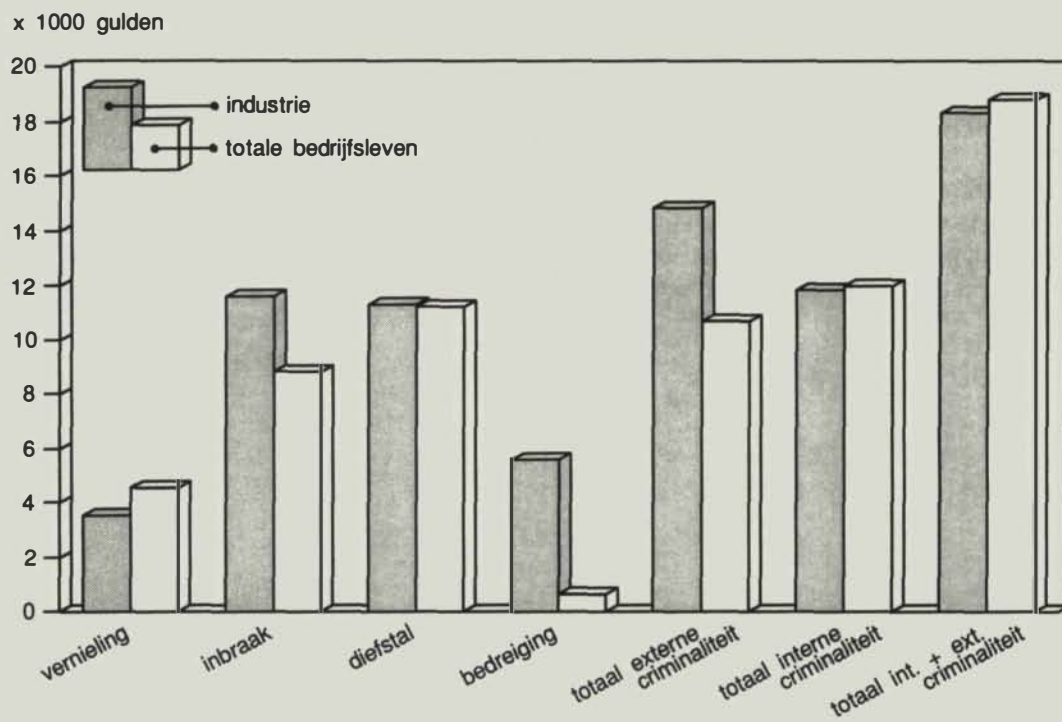
Samen hebben 11.300 vestigingen in de industrie (31%) ruim 125 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Verder heeft de industrie als gevolg van criminaliteit een directe schade van 223 miljoen en een indirecte schade van rond de 15 miljoen gulden geleden. Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de industrie in 1988 minimaal 364 miljoen gulden heeft gekost.

¹ Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de industrie en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de industrie en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de industrie, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	223,4
Indirecte schade	15,5
Totale schade criminaliteit	238,9
Kosten professionele beveiliging	125,8
Totale kosten criminaliteit	364,7

Toelichting bij de tabel:

- De totale directe schade: de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- De indirecte schade: vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantieafspraken of contracten.
- Kosten professionele beveiliging: kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaalsysteem, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de industrie lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven over het algemeen (diefstal uitgezonderd) minder kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (figuur 1). Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 5 tot 11% onder dat van het totale bedrijfsleven.

Vestigingen in de industrie lopen daarentegen iets meer kans (13%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de slachtoffers gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de industrie die last hebben van vernieling, inbraak, diefstal of bedreiging blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier minder vaak door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de industrie (9,5 keer) echter iets hoger dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de industrie praktisch even vaak op bedrijfswagens gericht (in 21% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de industrie die last heeft van criminaliteit lijdt daar minder schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Van externe criminaliteit en dan met name van inbraak¹ lijdt een hierdoor getroffen industriële vestiging echter relatief veel schade (zie figuur 2). De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt relatief laag te liggen en maakt 15% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

¹ De gemiddelde schade van bedreiging lijkt in de industrie ook veel hoger te liggen dan in het totale bedrijfsleven. De foutmarge is bij bedreiging echter erg groot, omdat het gebaseerd is op de opgave van minder dan 12 vestigingen.

Conclusies

- Vestigingen in de industrie lopen minder kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier gemiddeld ook minder vaak door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de industrie relatief hoog in vergelijking met het totale bedrijfsleven, met name voor inbraak en diefstal.
Vestigingen in de industrie hebben dus weliswaar niet veel last van externe criminaliteit, maar als ze hierdoor getroffen worden betreft het ernstige incidenten die veel schade veroorzaken.
- Vestigingen in de industrie lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging meer kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief vaker door getroffen. Met name grote vestigingen hebben hier last van. De schade van interne criminaliteit ligt in de industrie echter lager dan in het totale bedrijfsleven. De industrie heeft dus veel last van veel, relatief onschuldige, gevallen van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Verbeteren inbraakpreventie

Inbraken in de industrie blijken relatief vaak te slagen. In het totale bedrijfsleven slaagt 55% van alle inbraken, terwijl in de industrie dit bij 62% van de inbraken het geval is. Dit duidt erop dat het niveau van de inbraakpreventie in de industrie niet zo goed afgestemd is op het inbraakrisico als in de rest van het bedrijfsleven. De inbraakpreventie heeft dus verbetering.

Treffen van schadebeperkende maatregelen

In vergelijking met het totale bedrijfsleven ligt de gemiddelde schade van met name inbraak in de industrie erg hoog. Het treffen van schadebeperkende maatregelen verdient daarom aanbeveling. Het blijkt dat zowel bij inbraak als bij diefstal in de industrie relatief vaak geld en/of waardepapier onvreemd wordt. Er zou daarom met name meer aandacht besteed moeten worden aan het opbergen en beveiligen van geld en waardepapieren.

Aandacht voor interne criminaliteit

De vele, relatief onschuldige gevallen van *interne* criminaliteit verdienen terdege preventieve aandacht, gezien de negatieve invloed van deze incidenten op onder andere de arbeidsmoraal en de werksfeer. Met name grote vestigingen dienen alert te zijn op criminaliteit gepleegd door de eigen werknemers.

2 Bouw

Via de SEB zijn 182 vestigingen in de bouw onderzocht. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de bouw, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 32.600 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Een derde van alle vestigingen in de bouw (33%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de bouw door deze vormen van criminaliteit bijna 100.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Alleen criminaliteit gericht op bedrijfswagens, bouwketen (vernieling) en de opstallen van de vestiging zijn meegenomen in het onderzoek. Criminaliteit op de bouwplaats is buiten beschouwing gelaten. Dit laatste betekent, dat de SEB-uitkomsten betrekking hebbend op een *deel* van de criminaliteitsproblemen waarmee de bouwwereld te kampen heeft.

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de bouw, 1988 (32.600 vestigingen; steekproefomvang 182 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	30	84.400	139,0
waarvan:			
- vernieling	15	43.500	52,2
- inbraak	13	17.300	41,2
- diefstal	8	21.900	43,2
- bedreiging	4	1.700	1,8
- brandstichting	0	18	0,6
Interne criminaliteit	13	15.400	144,6
Totaal criminaliteit	33	99.800	283,6

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers:* het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten:* het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade:* de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De gegevens over brandstichting zijn niet afkomstig uit de SEB, maar ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* het meest voorkomt. Vernieling aan bouwketen is 12.400 keer voorgekomen en veroorzaakt bijna de helft van de directe schade door vernieling (24,7 miljoen gulden schade aan bouwketen). Zowel het percentage vestigingen wat hier last van heeft als het totaal aantal delicten ligt bij vernieling hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit.

Diefstal blijkt de meeste directe schade te veroorzaken. Er worden in de bouw bijna nooit geld en/of waardepapieren ontvreemd, maar dit is toch iets vaker (4%) dan gemiddeld voor het totale bedrijfsleven (3%). In 96% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

In 48% van de gevallen bleef een *inbraak* in de bouw beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (52%) blijkt in de bouw iets lager te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de bouw bij inbraak opvallend weinig (in 3% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd.

Bedreiging van personeel in functie en *brandstichting* komen in de bouw niet veel voor.

In totaal is 32% van de externe criminaliteit in de bouw gericht op bedrijfswagens en 68% op de opstallen en overige bedrijfsgoederen (inclusief bouwketen). De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 38 miljoen gulden en maakt dus 27% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de vermoedens van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 13% van de vestigingen in de bouw aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 15.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Overige vormen van interne criminaliteit (toeëigenen van geld, vernieling, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen duidelijk minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Criminaliteit gepleegd door werknemers is in de bouw qua omvang een kleiner probleem als criminaliteit gepleegd door externen. De verhouding interne : externe criminaliteit bedraagt zowel als gemiddeld voor het totale bedrijfsleven ongeveer 1 : 4. Voor de bouw is sprake van een verhouding 1 : 5,5.

De schade van interne criminaliteit ligt daarentegen in de bouw zeer hoog, zelfs iets hoger dan die van externe criminaliteit.

Aangezien interne criminaliteit bovendien ook belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaling, kan gesteld worden dat de bouw opvallend veel schade ondervindt van criminaliteit door de eigen werknemers.

De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de bouw rond de 360 miljoen gulden (exclusief schade van criminaliteit op de bouwplaats).

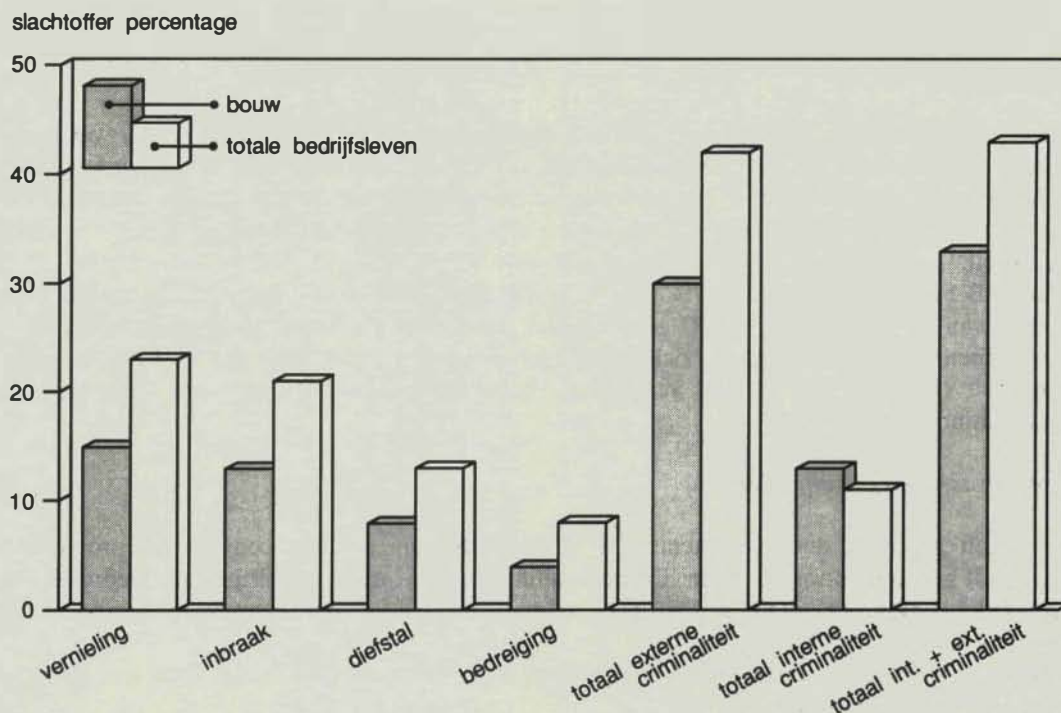
Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

Slechts 3.000 vestigingen in de bouw (9%) hebben geïnvesteerd in professionele beveiliging van de eigen opstallen. Zij hebben hier samen ongeveer 25 miljoen gulden aan uitgegeven². Verder heeft de bouw als gevolg van criminaliteit een directe schade van 284 miljoen en een indirecte schade van rond de 50 miljoen gulden geleden. Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de bouw in 1988 minimaal 357 miljoen gulden heeft gekost.

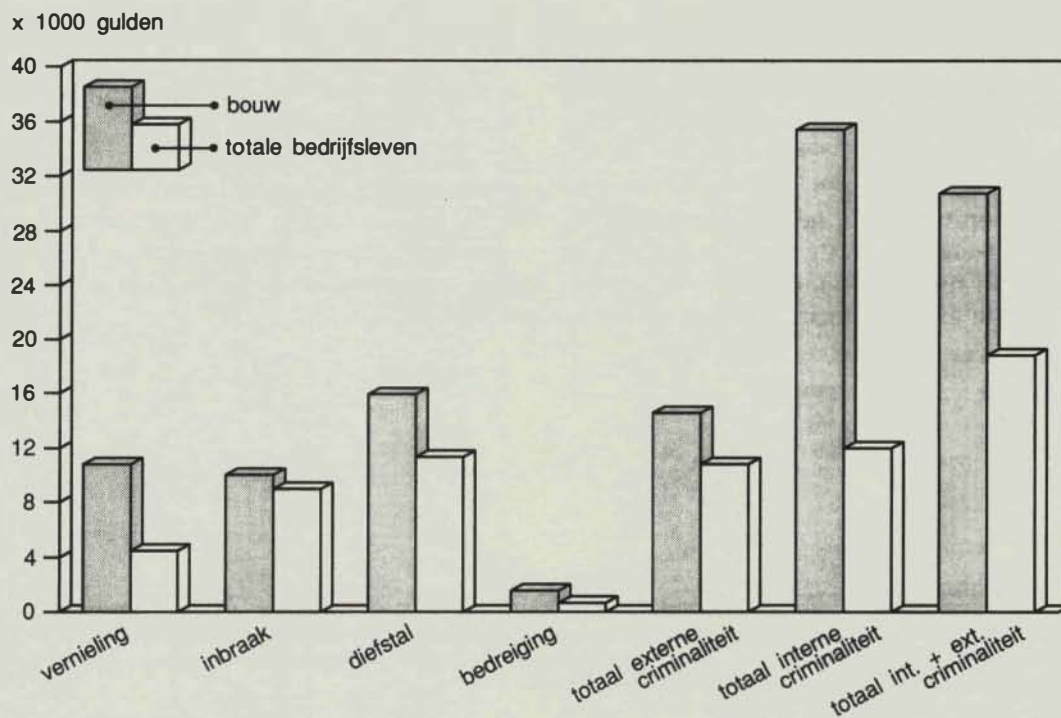
1 Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

2 Beveiliging van de bouwplaats (en de kosten daarvan) zijn niet onderzocht via de SEB.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de bouw en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de bouw en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de bouw, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	283,6
Indirecte schade	48,9
Totale schade criminaliteit	332,5
Kosten professionele beveiliging	24,7
Totale kosten criminaliteit	357,2

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantie-afspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringssysteem, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de bouw lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven duidelijk minder kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1). Nogmaals: criminaliteit op de bouwplaats is buiten beschouwing gelaten.

Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, diefstal, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 4 tot 12% onder dat van het totale bedrijfsleven.

Vestigingen in de bouw lopen daarentegen iets meer kans (13%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de bouw die last hebben van vernieling, inbraak of diefstal blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier relatief vaker door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de bouw (3,8 keer) echter lager dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de bouw duidelijk vaker op bedrijfswagens gericht (in 27% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de bouw die last heeft van criminaliteit lijdt daar duidelijk meer schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Van vernieling en diefstal¹ en met name van interne criminaliteit lijdt een hierdoor getroffen vestiging in de bouw relatief veel schade (zie figuur 2).

¹ De gemiddelde schade van *bedreiging* lijkt in de industrie ook veel hoger te liggen dan in het totale bedrijfsleven. De foutmarge is bij bedreiging echter erg groot, omdat het gebaseerd is op de opgave van minder dan 12 vestigingen.

Conclusies

- Vestigingen in de bouw lopen minder kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier gemiddeld echter vaker door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de bouw relatief hoog in vergelijking met het totale bedrijfsleven, met name voor vernieling en diefstal. Vestigingen in de bouw hebben dus weliswaar niet veel kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit, maar als ze hierdoor getroffen worden, gebeurt dit vrij vaak en wordt er relatief veel schade veroorzaakt.
- Vestigingen in de bouw lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging minder kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief weinig door getroffen. De schade van interne criminaliteit ligt in de bouw echter zeer veel hoger dan in het totale bedrijfsleven. De bouw heeft dus af en toe last van zeer ernstige gevallen van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Beveiligen bedrijfswagens

Externe criminaliteit is in de bouw relatief vaak gericht op bedrijfswagens. Er wordt opvallend vaak in bedrijfswagens ingebroken en wagens worden ook relatief vaak vernield. Meer aandacht voor de beveiliging van het wagenpark lijkt daarom zinnig.

Treffen van schadebeperkende maatregelen

Vestigingen in de bouw lopen relatief weinig kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Als ze hier echter door getroffen worden, lijden ze duidelijk meer schade dan een gemiddelde bedrijfsvestiging. Het is dus zaak om schadebeperkende maatregelen te treffen. Hierbij moet met name gedacht worden aan het beter beveiligen van bedrijfsgoederen en bedrijfswagens. Geld en waardepapieren blijken nauwelijks onvreemd te worden.

Aandacht voor interne criminaliteit

Interne criminaliteit is in de bouw een groot probleem. Vestigingen in de bouw lopen meer kans dan gemiddeld om last te hebben van interne criminaliteit en als ze er last van hebben, lijden ze daar erg veel schade van. Er wordt dan in een vestiging voor tienduizenden guldens per jaar (gemiddeld 35.300 guldens) aan bedrijfsgoederen door de eigen werknemers onvreemd. Het gaat hier dus niet om het door werknemers stiekum in de zak steken van kleinigheidjes, wat vrij moeilijk te voorkomen is, maar om het stelen van grote partijen bouw materiaal en andere bedrijfsgoederen. Meer aandacht voor de preventie van interne criminaliteit is, gezien de grote schade die dit in de bouw veroorzaakt, dringend noodzakelijk.

3 Groothandel

Via de SEB zijn 172 vestigingen in de groothandel onderzocht. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de groothandel, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 44.100 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Ruim een derde van alle vestigingen in de groothandel (36%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de groothandel door deze vormen van criminaliteit ruim 125.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de groothandel, 1988 (44.100 vestigingen; steekproefomvang 172 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	35	91.400	139,4
waarvan:			
- vernieling	22	50.600	32,1
- inbraak	14	19.100	69,2
- diefstal	10	20.800	38,1
- bedreiging	(1)	(900)	(0)
- brandstichting	onbekend	onbekend	onbekend
Interne criminaliteit	12	35.500	82,2
Totaal criminaliteit	36	126.900	221,6

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers:* het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten:* het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade:* de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De tussen haakjes gezette aantallen zijn herwegingen die gebaseerd zijn op de antwoorden van niet meer dan 9 vestigingen, zodat het slechts globale schattingen zijn met een grote foutmarge.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* het meest voorkomt. Zowel het percentage slachtoffers als het totaal aantal delicten ligt bij vernieling veel hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit. De directe schade van vernieling is echter van de verschillende vormen van criminaliteit (met uitzondering van bedreiging) het minst groot.

Inbraak blijkt duidelijk de meeste directe schade te veroorzaken. In 34% van de gevallen bleef een inbraak in de groothandel beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (66%) blijkt in de groothandel hoger te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de groothandel bij inbraak vaker dan gemiddeld (in 29% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd.

Bij *diefstal* wordt in de groothandel slechts in 2% van de gevallen geld en/of waardepapieren ontvreemd. Dit is iets lager dan voor het totale bedrijfsleven (3%). In 97% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

Bedreiging van personeel in functie komt in de groothandel praktisch niet voor.

In totaal is 33% van de externe criminaliteit in de groothandel gericht op *bedrijfswagens* en 67% op de *opstallen* en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een

directe schade veroorzaakt van 50 miljoen gulden en maakt dus 36% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 12% van de vestigingen in de groothandel aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 35.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Overige vormen van interne criminaliteit (toeëigenen van geld, vernieling, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen duidelijk minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de groothandel vrij groot. Voor het totale bedrijfsleven bedraagt de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4, terwijl dit in de groothandel 1 : 2,6 is. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt ook relatief hoog.

Men mag bovendien niet vergeten dat interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

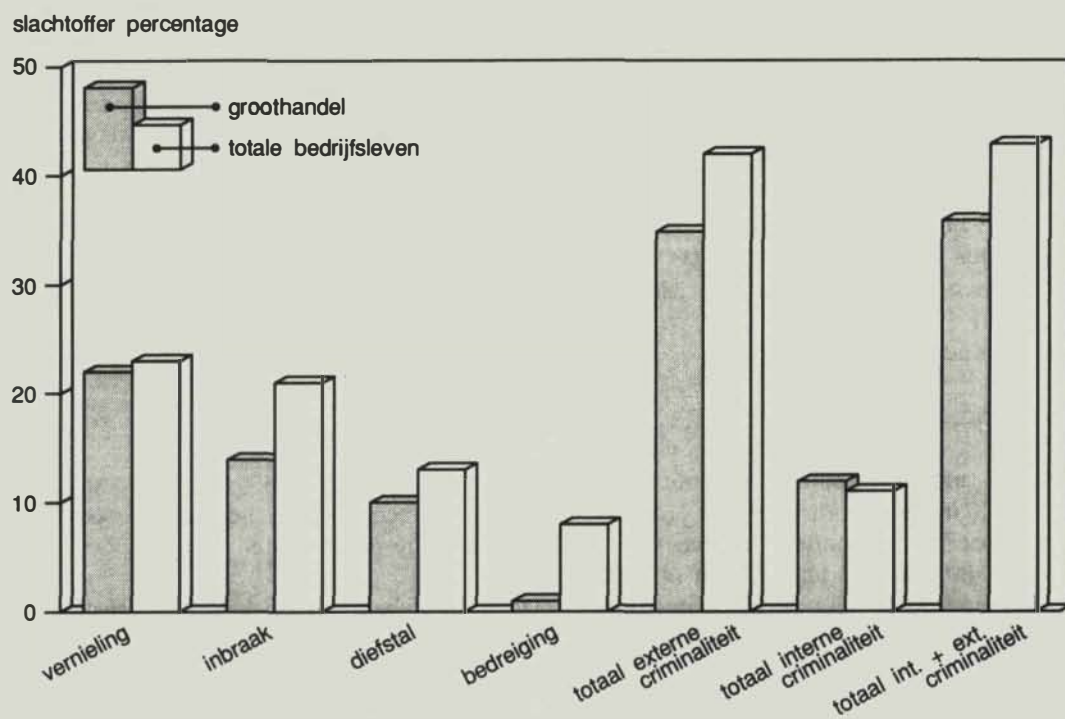
De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de groothandel rond de 510 miljoen gulden. Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

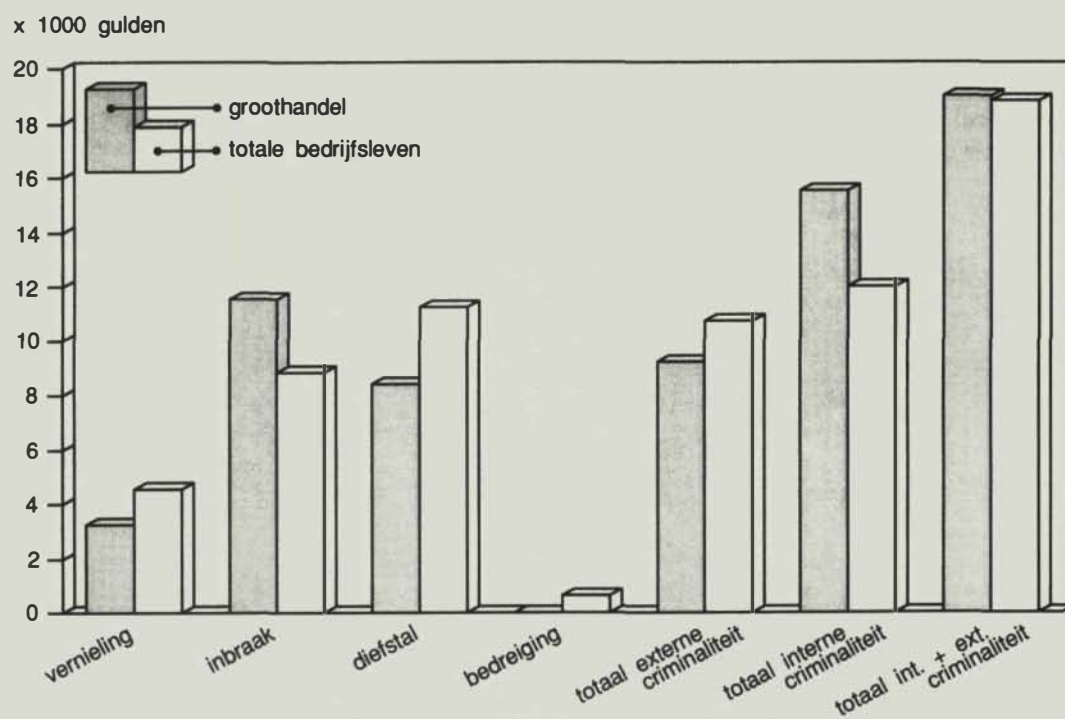
Samen hebben 18.800 vestigingen in de groothandel (43%) ruim 215 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Dit betekent dat door opvallend veel vestigingen in de groothandel flink geïnvesteerd wordt in beveiliging. Verder heeft de groothandel als gevolg van criminaliteit een directe schade van 221 miljoen en een indirecte schade van rond de 76 miljoen gulden geleden. Veel voorkomende criminaliteit heeft de groothandel in 1988 dus minimaal 513 miljoen gulden gekost.

¹ Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de groothandel en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de groothandel en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de groothandel, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	221,6
Indirecte schade	76,3
Totale schade criminaliteit	297,9
Kosten professionele beveiliging	215,3
Totale kosten criminaliteit	513,2

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leveringsafspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringsstelsel, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbeveiliging. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de groothandel lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven duidelijk minder kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1).

Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 3 tot 7% onder dat van het totale bedrijfsleven. Vestigingen in de groothandel lopen daarentegen iets meer kans (12%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de groothandel die last hebben van vernieling, diefstal, bedreiging of interne criminaliteit blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier minder vaak door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van inbraak ligt bij vestigingen in de groothandel ongeveer even hoog als voor het totale bedrijfsleven. De externe criminaliteit is in de groothandel vaker op bedrijfswagens gericht (in 33% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de groothandel die last heeft van criminaliteit lijdt daar ongeveer even veel schade van als een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Van inbraak en interne criminaliteit lijdt een hierdoor getroffen vestiging echter relatief veel schade (zie figuur 2).

De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt relatief erg hoog te liggen en maakt 36% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

Conclusies

- Vestigingen in de groothandel lopen minder kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier (met uitzondering van inbraak) gemiddeld ook minder vaak door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de groothandel ongeveer even hoog als in het totale bedrijfsleven. De schade van inbraak springt er echter ongunstig bovenuit. Vestigingen in de groothandel hebben dus niet zo veel last van externe criminaliteit. Inbraak vormt echter een probleem.
- Vestigingen in de groothandel lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging iets meer kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. De schade van interne criminaliteit ligt hoger dan die in het totale bedrijfsleven. De groothandel heeft dus een iets verhoogd risico om last te hebben van vrij ernstige gevallen van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Verbeteren inbraakpreventie

Inbraken in de groothandel blijken relatief vaak te slagen. In het totale bedrijfsleven slaagt 55% van alle inbraken, terwijl in de groothandel dit bij 66% van de inbraken het geval is. Dit duidt erop dat het niveau van de inbraakpreventie, ondanks het feit dat de groothandel relatief veel investeert in beveiliging, in de groothandel toch nog niet goed genoeg afgestemd is op het inbraakrisico. De inbraakpreventie behoeft dus verbetering.

Treffen van schade beperkende maatregelen

In vergelijking met het totale bedrijfsleven ligt de gemiddelde schade van inbraak in de groothandel erg hoog. Het treffen van schadebeperkende maatregelen verdient daarom aanbeveling. Het blijkt dat bij inbraak in de groothandel relatief vaak geld en/of waardepapier ontvreemd wordt. Er zou daarom met name meer aandacht besteed moeten worden aan het opbergen en beveiligen van geld en waardepapieren.

Beveiligen bedrijfswagens

Externe criminaliteit is in de groothandel vaak gericht op bedrijfswagens. Er wordt opvallend vaak in bedrijfswagens ingebroken en wagens worden ook vrij vaak vernield. De schade van de op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt ook hoog te liggen. Meer aandacht voor de beveiliging van het wagenpark is daarom aan te bevelen.

Aandacht voor interne criminaliteit

De (gemiddeld vrij ernstige) gevallen van *interne* criminaliteit verdienen terdege preventieve aandacht, gezien de negatieve invloed van deze incidenten op onder andere de arbeidsmoraal en de werksfeer en de aanzienlijke directe schade die deze criminaliteit veroorzaakt. Met name grote vestigingen dienen alert te zijn op criminaliteit gepleegd door de eigen werknemers.

4 Auto(reparatie)branche

Via de SEB zijn 89 vestigingen in de auto(reparatie)branche onderzocht, die bestaat uit autoreparatiebedrijven en de detailhandel in auto's en autoaccessoires. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de auto(reparatie)branche, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 12.400 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Bijna de helft van alle vestigingen in de auto(reparatie)branche (47%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de auto(reparatie)branche door deze vormen van criminaliteit ruim 70.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de auto(reparatie)branche, 1988 (12.400 vestigingen; steekproefomvang 89 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	45	67.900	95,3
waarvan:			
- vernieling	28	28.000	43,1
- inbraak	26	25.800	25,6
- diefstal	12	5.500	26,3
- bedreiging	15	8.600	0
- brandstichting	0	14	0,3
Interne criminaliteit	9	3.100	2,5
Totaal criminaliteit	47	71.000	97,8

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers:* het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten:* het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade:* de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De gegevens over brandstichting zijn niet afkomstig uit de SEB, maar ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* het meest voorkomt. Zowel het percentage slachtoffers als het totaal aantal delicten ligt bij vernieling hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit. De directe schade van vernieling is ook opvallend groot.

Na vernieling komt *inbraak* het meest voor. In 52% van de gevallen bleef een inbraak in de auto(reparatie)branche beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (48%) blijkt in de auto(reparatie)branche iets lager te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de auto(reparatie)branche bij inbraak minder vaak dan gemiddeld (in 12% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd, terwijl er opvallend veel ingebroken wordt in bedrijfswagens.

Bij *diefstal* wordt in de auto(reparatie)branche in 3% van de gevallen geld en/of waardepapieren ontvreemd. Dit is evenveel als voor het totale bedrijfsleven. Er worden duidelijk vaker (6%) dan gemiddeld (2%) bedrijfswagens gestolen, wat een zeer kostbare zaak is. In 91% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

Bedreiging van personeel in functie komt in de auto(reparatie)branche opvallend vaak voor. De directe schade is echter zeer gering.

Brandstichting komt weinig voor en de directe schade ligt ook laag.

In totaal is 38% van de externe criminaliteit in de auto(reparatie)branche gericht op bedrijfswagens¹ en 62% op de opstallen en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 31 miljoen gulden en maakt dus 32% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit²

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de vermoedens van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 9% van de vestigingen in de auto(reparatie)branche aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ongeveer 3.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Slechts 2% van de vestigingen meldt last te hebben van werknemers die zich geld toeëigenen. Overige vormen van interne criminaliteit (vernietiging, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen nog minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de auto(reparatie)branche opvallend klein. Voor het totale bedrijfsleven bedraagt de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4, terwijl deze in de auto(reparatie)branche 1 : 22 is. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt ook duidelijk lager dan die van externe criminaliteit.

Men mag echter niet vergeten dat juist interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de auto(reparatie)branche rond de 140 miljoen gulden.

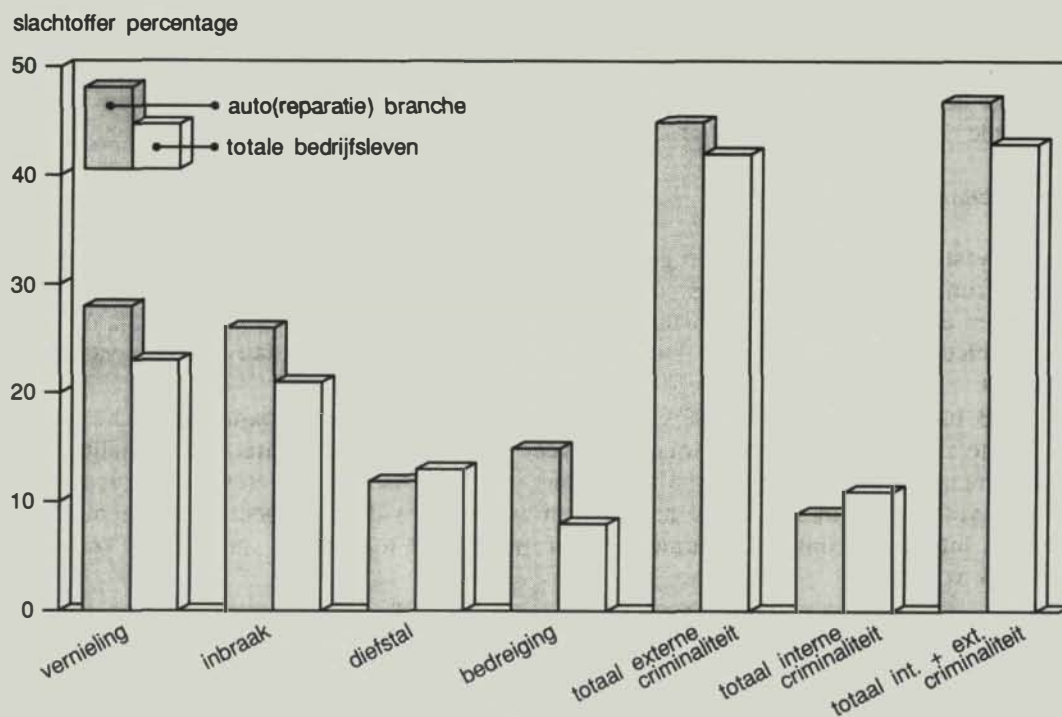
Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

Samen hebben 3.800 vestigingen in de auto(reparatie)branche (31%) ruim 27 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Verder heeft de auto(reparatie)branche als gevolg van criminaliteit een directe schade van 98 miljoen en een indirecte schade van 14 miljoen gulden geleden. Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de auto(reparatie)branche in 1988 minimaal 139 miljoen gulden heeft gekost.

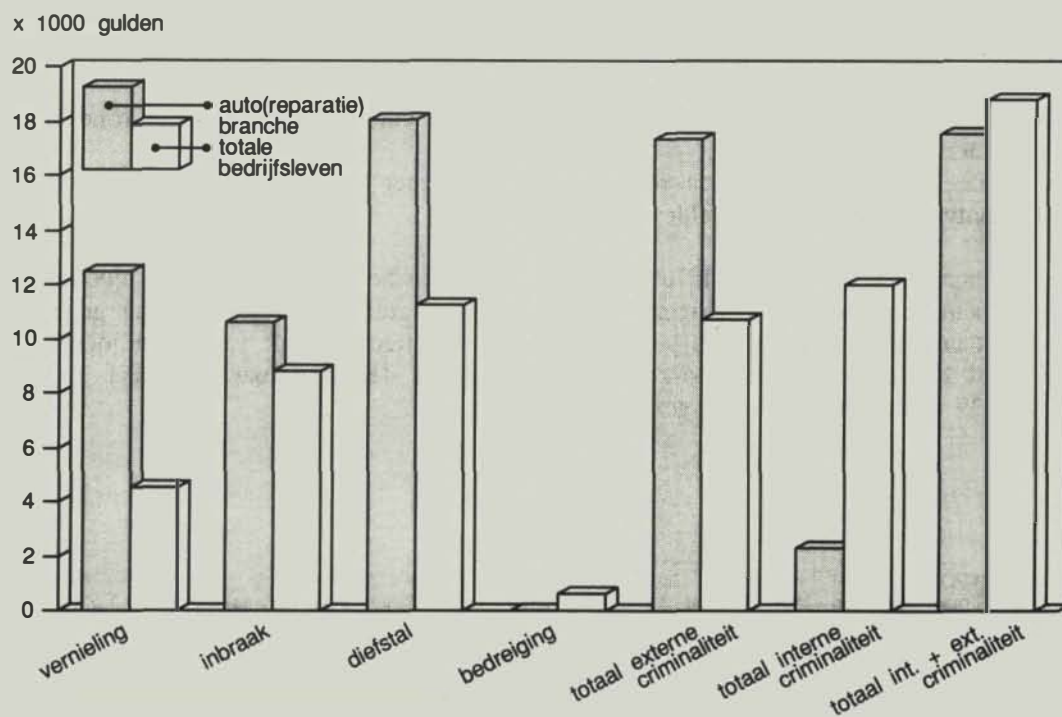
1 Te repareren wagens van klanten die tijdens hun verblijf in de (werkplaats van de) vestiging worden vernield, gestolen of opengebroken vallen hier niet onder. In het onderzoek is alleen gevraagd naar criminaliteit gericht tegen wagens die eigendom zijn van de vestiging.

2 Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de auto(reparatie)branche en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de auto(reparatie)branche en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de auto(reparatie)branche, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	97,8
Indirecte schade	13,9
Totale schade criminaliteit	111,7
Kosten professionele beveiliging	27,5
Totale kosten criminaliteit	139,2

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantie-afspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringssysteem, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de auto(reparatie)branche lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven over het algemeen (diefstal uitgezonderd) meer kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1).

Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 3 tot 7% boven dat van het totale bedrijfsleven.

Vestigingen in de auto(reparatie)branche lopen daarentegen iets minder kans (9%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de auto(reparatie)branche die last hebben van vernieling of inbraak blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier duidelijk vaker door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de auto(reparatie)branche (2,8 keer) echter aanzienlijk lager dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de auto(reparatie)branche vaker op bedrijfswagens gericht (in 38% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Van externe criminaliteit (met uitzondering van bedreiging) en dan met name van vernieling lijdt een hierdoor getroffen vestiging in de auto(reparatie)branche relatief erg veel schade (zie hiervoor figuur 2).

De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit en maakt 32% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

Conclusies

- Vestigingen in de auto(reparatie)branche lopen veel kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier (diefstal en bedreiging uitgezonderd) gemiddeld ook vaker door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de auto(reparatie)branche relatief hoog in vergelijking met het totale bedrijfsleven, met name voor vernieling. Vestigingen in de auto(reparatie)branche hebben dus veel last van externe criminaliteit en het betreft over het algemeen ernstige incidenten die veel schade veroorzaken.
- Vestigingen in de auto(reparatie)branche lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging minder kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier relatief weinig door getroffen en de schade van interne criminaliteit ligt in de auto(reparatie)branche veel lager dan in het totale bedrijfsleven. De auto(reparatie)branche heeft dus nauwelijks last van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Beveiligen bedrijfswagens

Vernieling is voor vestigingen in de auto(reparatie)branche duidelijk het grootste probleem. Met name vernielingen aan bedrijfswagens veroorzaken veel schade (gemiddeld per vestiging 8.500 gulden, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 3.000 gulden bedraagt).

Bedrijfswagens blijken in de auto(reparatie)branche ook vaker dan normaal gestolen te worden en inbraken zijn relatief erg vaak op bedrijfswagens gericht. Meer aandacht besteden aan het voorkomen van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit is dus vestigingen in de auto(reparatie)branche ten zeerste aan te raden.

Bedreiging

Bedreiging van personeel in functie blijkt in de auto(reparatie)branche in vergelijking met het totale bedrijfsleven opvallend veel voor te komen. De directe schade van bedreiging is weliswaar miniem, maar gezien de zeer negatieve effecten die bedreigingen hebben op het niet-materiële vlak (toename angstgevoelens, verslechtering werkklimaat, toename ziekteverzuim en dergelijke) verdient de preventie van bedreiging terdege aandacht. Instructies aan het personeel hoe het moet reageren op bedreigingen kunnen in dit kader nuttig zijn.

5 Detailhandel

Via de SEB zijn 209 vestigingen in de detailhandel onderzocht (78 vestigingen in de food sector en 131 in de non-food sector). De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de detailhandel, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 121.500 vestigingen, waarvan 33.900 vestigingen in de food sector vallen en 87.600 in de sector non-food. Bepalend voor indeling in de categorie detailhandel is de hoofdfunctie van de vestigingen, zodat gemengde bedrijven niet in deze categorie vallen. Verder is de ambulante handel buiten beschouwing gelaten. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Bijna de helft van alle vestigingen in de detailhandel (48%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de detailhandel door deze vormen van criminaliteit ruim 441.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit). Winkeldiefstal is hier buiten beschouwing gelaten.

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de detailhandel, 1988 (121.500 vestigingen; steekproefomvang 209 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	47	374.400	536,9
waarvan:			
- vernieling	22	84.700	85,1
- inbraak	25	72.200	186,4
- diefstal	14	167.200	219,5
- bedreiging	8	50.200	4,4
- brandstichting	0	61	41,5
Interne criminaliteit	10	66.700	58,2
Totaal criminaliteit	48	441.100	595,1

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers*: het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten*: het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade*: de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De gegevens over brandstichting zijn niet afkomstig uit de SEB, maar zijn ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *diefstal* het meest voorkomt. Het totaal aantal delicten ligt bij diefstal duidelijk veel hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit. De directe schade van diefstal is ook het grootst. Er worden in vergelijking met het totale bedrijfsleven vrij vaak goederen gestolen en relatief weinig geld, waardepapieren en bedrijfswagens.

Inbraak kent het hoogste percentage slachtoffers. In 52% van de gevallen bleef een inbraak in de detailhandel beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (48%) blijkt in de detailhandel iets lager te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de detailhandel bij inbraak veel vaker dan gemiddeld (in 24% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd. Vooral in de food sector worden in het kader van inbraak erg vaak (in de helft van de gevallen) geld en waardepapieren ontvreemd. In de non-food sector is dit bij 22% van de inbraken het geval.

Bedreiging van personeel in functie komt in de detailhandel regelmatig voor. De directe schade valt echter mee.

Brandstichting komt weliswaar weinig voor, maar de directe schade is aanzienlijk.

In totaal is 11% van de externe criminaliteit in de detailhandel gericht op *bedrijfswagens* en 89% op de *opstallen* en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 112 miljoen gulden en maakt dus 21% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 10% van de vestigingen in de detailhandel aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 66.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Verder komt het toeëigenen van geld ook regelmatig voor. Overige vormen van interne criminaliteit (vernietiging, bedrijfs-spionage/toeëigenen van kennis) komen duidelijk minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de detailhandel niet erg groot. Voor het totale bedrijfsleven bedraagt de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4 terwijl dit voor de detailhandel 1 : 5,6 is. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt ook duidelijk lager dan die van externe criminaliteit.

Men mag echter niet vergeten dat juist interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

Winkeldiefstal

Uit ander onderzoek (NIPO, 1985) blijkt dat 43% van de vestigingen in de detailhandel slachtoffer wordt van winkeldiefstal. Per jaar vinden zo'n 7,4 miljoen winkeldiefstallen plaats die een directe schade veroorzaken van minimaal 700 miljoen gulden.

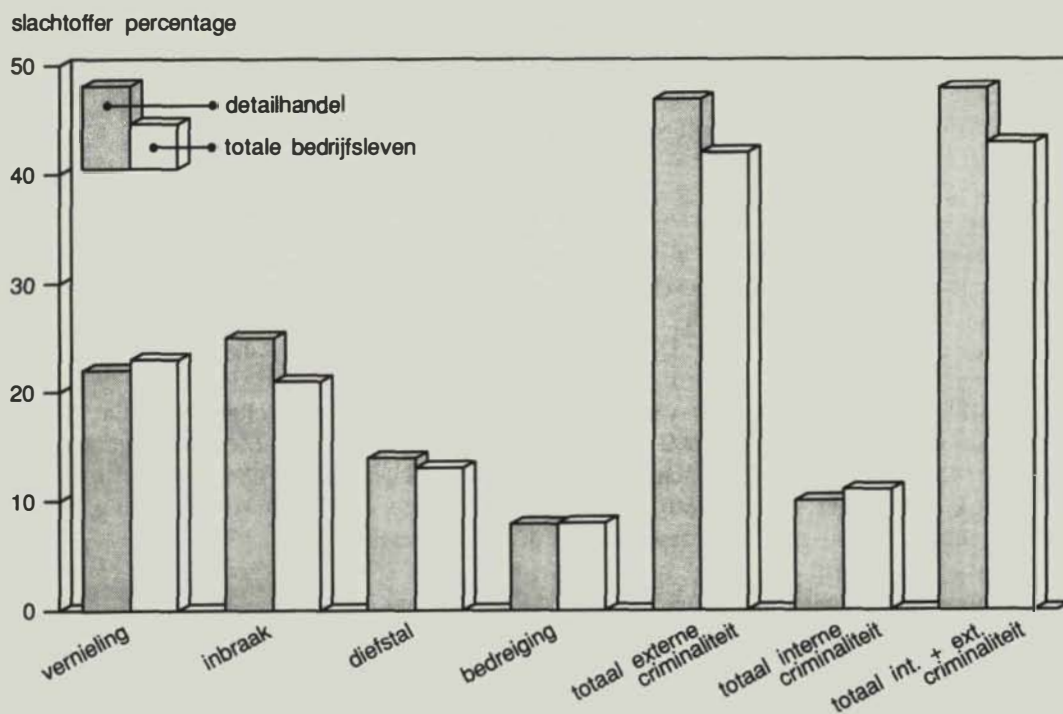
De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de detailhandel rond de 2,1 miljard gulden. Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

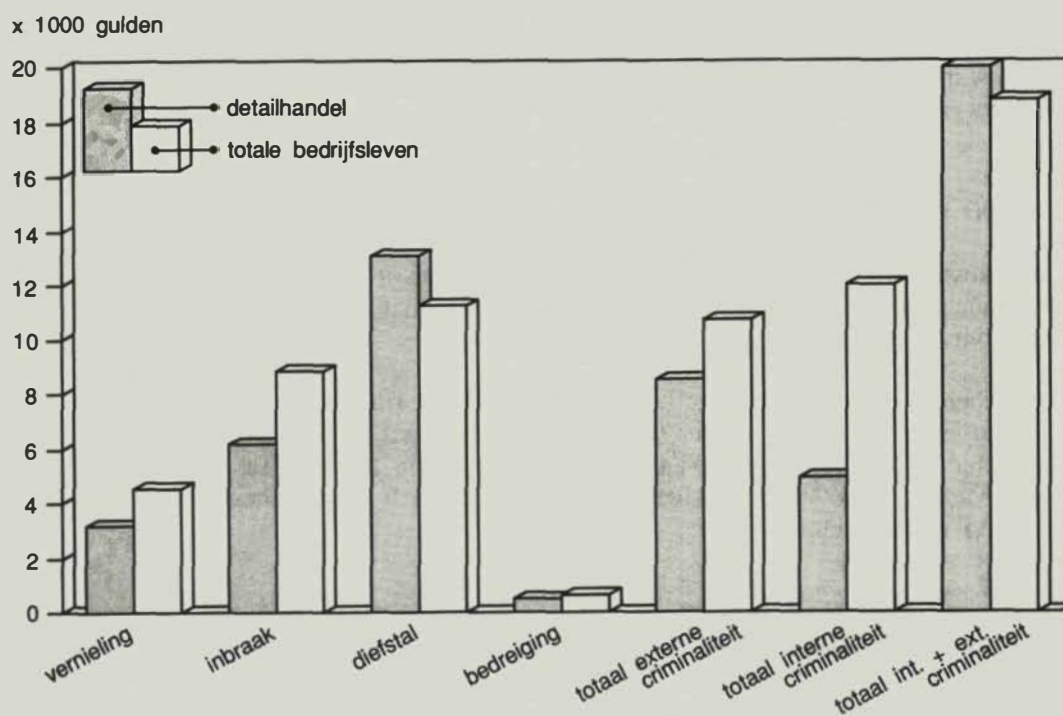
Samen hebben 34.200 vestigingen in de detailhandel (28%) ruim 225 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Verder heeft de detailhandel als gevolg van criminaliteit (inclusief winkeldiefstal) een directe schade van 1.295 miljoen en een indirecte schade van rond de 600 miljoen gulden geleden. Veel voorkomende criminaliteit heeft de detailhandel in 1988 al met al minimaal 2,1 miljard gulden gekost.

¹ Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de detailhandel en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de detailhandel en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de detailhandel, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	1.295,1
Indirecte schade	601,9
Totale schade criminaliteit	1.897,0
Kosten professionele beveiliging	225,1
Totale kosten criminaliteit	2.122,1

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leveringsafspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringsstelsel, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Aangezien winkeldiefstal alleen voorkomt in de detailhandel wordt dit delict in de vergelijking met het totale bedrijfsleven buiten beschouwing gelaten.

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de detailhandel lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven over het algemeen meer kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1). Het percentage slachtoffers ligt bij inbraak, diefstal en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 1 tot 5% boven dat van het totale bedrijfsleven. Vestigingen in de detailhandel lopen daarentegen over het algemeen iets minder kans (10%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit. Vooral vestigingen in de sector non-food lopen weinig kans om slachtoffer van interne criminaliteit te worden.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de detailhandel die last hebben van vernieling, inbraak, diefstal of bedreiging blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier minder vaak door getroffen te worden. Dit geldt voor zowel de food als de non-food sector. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de detailhandel (5,7 keer) ook lager dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de detailhandel minder vaak op bedrijfswagens gericht (in 11% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de detailhandel die last heeft van externe criminaliteit lijdt daar over het algemeen minder schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Alleen van diefstal lijdt een hierdoor getroffen vestiging uit de detailhandel relatief veel schade (zie hiervoor figuur 2).

De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt relatief laag te liggen en maakt 21% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

Conclusies

- Vestigingen in de detailhandel lopen relatief veel kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier gemiddeld echter minder vaak door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de detailhandel relatief laag in vergelijking met het totale bedrijfsleven, met uitzondering van diefstal. Vestigingen in de detailhandel hebben dus weliswaar grote kans om last te krijgen van externe criminaliteit, maar als ze hierdoor getroffen worden betreft het relatief niet al te ernstige incidenten.
- Vestigingen in de detailhandel lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging minder kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief minder vaak door getroffen. De schade van interne criminaliteit ligt in de detailhandel ook lager dan in het totale bedrijfsleven. De detailhandel heeft vrij weinig last van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Diefstal

Diefstal is duidelijk een groot probleem voor vestigingen in de detailhandel. Het komt veel voor en de schade is groot. Er blijken niet zozeer bedrijfswagens, geld of waardepapieren gestolen te worden, maar voornamelijk bedrijfsgoederen. Het verdient daarom aanbeveling goederen in magazijnen e.d. beter te beveiligen door bijvoorbeeld het toezicht te verbeteren of administratieve procedures aan te scherpen.

Ook winkeldiefstal vormt, zoals bekend is, een groot probleem voor detaillisten. Aangezien er reeds vele publikaties bestaan over de preventie van winkeldiefstal gaan we hier verder niet op in.

Inbraak

Vestigingen in de detailhandel lopen meer kans dan het totale bedrijfsleven om slachtoffer te worden van inbraak. Er blijken opvallend vaak geld en waardepapieren onvreemd te worden in het kader van een inbraak. Met name in de food sector wordt er zeer vaak (in 50% van de inbraken) geld onvreemd. Het is daarom aan te bevelen dat geld en waardepapieren - met name na sluitingstijd - veilig opgeborgen worden, dan wel niet in de winkel achtergelaten worden.

6 Horeca

Via de SEB zijn 75 vestigingen in de horeca onderzocht: 17 café's, 25 hotels (inclusief pensions, vakantiecentra en jeugdherbergen) en 33 restaurants. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de horeca, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 35.600 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Niet minder dan de helft van alle vestigingen in de horeca (50%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de horeca door deze vormen van criminaliteit ruim 350.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de horeca, 1988 (35.600 vestigingen; steekproefomvang 75 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	48	298.600	119,3
waarvan:			
- vernieling	36	65.100	38,1
- inbraak	17	19.900	29,1
- diefstal	12	24.300	41,4
- bedreiging	20	189.200	3,0
- brandstichting	0	86	7,7
Interne criminaliteit	21	56.700	61,8
Totaal criminaliteit	50	355.300	181,1

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers*: het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten*: het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade*: de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het onvreemde bezit.

NB De gegevens over brandstichting zijn niet afkomstig uit de SEB, maar ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *bedreiging* het meest voorkomt. Onder bedreiging vallen handelingen als het opdringen van 'bescherming', chantage/afpersing en ruzie of onenigheid tussen het personeel en (ontevreden) klanten. Berovingen en roofovervallen vallen niet onder dit begrip. Dit betekent dat enerzijds niet alle gerapporteerde bedreigingen te beschouwen zijn als delicten, terwijl anderzijds een bepaalde ernstige, strafbare vorm van bedreiging (beroving) buiten het onderzoek valt.

Het totaal aantal delicten ligt bij bedreiging hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit. De directe schade van bedreiging is echter het minst groot. In verreweg het merendeel van de gevallen (89%) bleef een bedreiging beperkt tot verbaal geweld. Het gebruik van fysiek geweld (in 3% van de gevallen) en (het dreigen met) het gebruik van een wapen (8%) komen dus niet erg vaak voor. *Vernieling* kent het hoogste percentage slachtoffers en blijkt veel directe schade te veroorzaken. *Diefstal* veroorzaakt de meeste directe schade. Er wordt in de horeca in 4% van de gevallen geld en/of waardepapieren onvreemd. Dit is iets vaker dan voor het totale bedrijfsleven (3%). In 94% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

In 72% van de gevallen bleef een *inbraak* in de horeca beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (28%) blijkt in de horeca erg veel lager te liggen dan gemiddeld

in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de horeca bij inbraak veel vaker dan gemiddeld (in 40% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd.

Brandstichting komt weliswaar weinig voor, maar de directe schade is toch aanzienlijk.

In totaal is slechts 2% van de externe criminaliteit in de horeca gericht op *bedrijfswagens* en 98% op de *opstallen* en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 20 miljoen gulden en maakt dus 17% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 21% van de vestigingen in de horeca aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 56.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt opvallend veel last te hebben van werknemers die zich geld of waardepapieren toeëigenen. Het toeëigenen van bedrijfsgoederen wordt iets minder vaak gemeld. Vernieling en diefstal van kennis/bedrijfsspionage komen duidelijk minder voor, maar met name diefstal van kennis is in vergelijking met het totale bedrijfsleven relatief nog opvallend vaak gemeld².

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de horeca niet zo groot. Voor zowel de horeca als het totale bedrijfsleven bedraagt de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt daarentegen in de horeca relatief vrij hoog.

Men mag bovendien niet vergeten dat interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de horeca rond de 254 miljoen gulden.

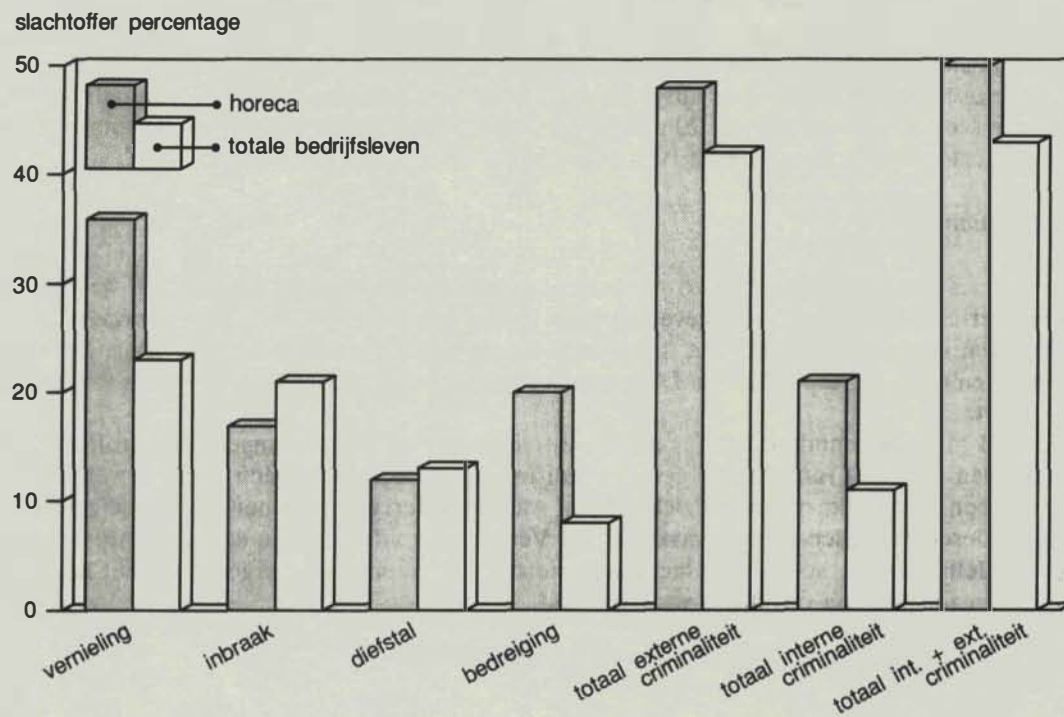
Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

Samen hebben 8.000 vestigingen in de horeca (22%) bijna 65 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Verder heeft de horeca als gevolg van criminaliteit een directe schade van 181 miljoen en een indirecte schade van rond de 8 miljoen gulden geleden. Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de horeca in 1988 ongeveer 254 miljoen gulden heeft gekost.

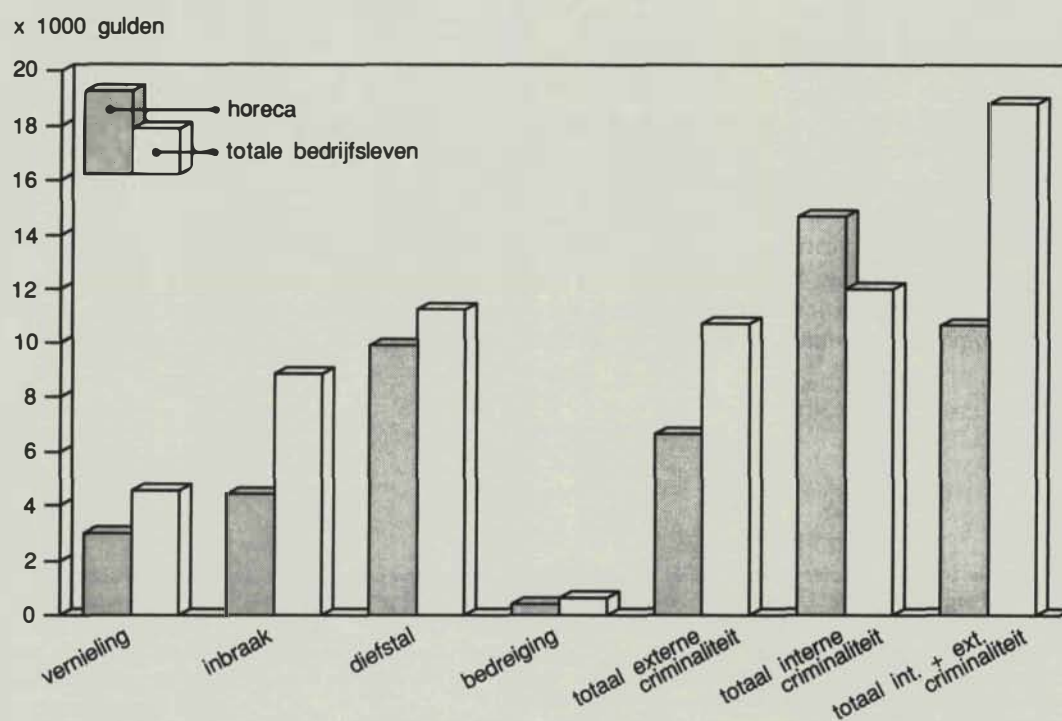
1 Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

2 In de bouw komt bedrijfsspionage eveneens meer dan gemiddeld voor. Daar heeft dit meestal betrekking op het achterhalen van de inschrijfprijs van de concurrent. Het lijkt erop dat in de horeca ook zo iets op vrij grote schaal voorkomt (offertes voor grote conferenties en dergelijke).

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de horeca en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de horeca en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de horeca, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	181,1
Indirecte schade	7,9
Totale schade criminaliteit	189,0
Kosten professionele beveiliging	64,8
Totale kosten criminaliteit	253,8

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantie-afspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringsstelsel, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de horeca lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven meer kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Met name het risico om slachtoffer te worden van vernieling en bedreiging ligt in de horeca aanzienlijk hoger dan gemiddeld (zie figuur 1).

Vestigingen in de horeca lopen ook veel meer kans (21%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de horeca die last hebben van vernieling of diefstal blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier minder vaak door getroffen te worden. In de horeca ligt het gemiddeld aantal gevallen van inbraak enigszins en van bedreiging zeer veel hoger dan gemiddeld.

Een vestiging in de horeca die last heeft van bedreiging blijkt hier in 1988 gemiddeld 27,2 keer door getroffen te zijn, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven slechts 7,1 keer bedraagt¹. Ook het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de horeca (13,5 keer) flink hoger dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de horeca veel minder vaak op bedrijfswagens gericht (in 2% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de horeca die last heeft van externe criminaliteit lijdt daar minder schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Van interne criminaliteit lijdt een hierdoor getroffen industriële vestiging echter relatief veel schade (zie figuur 2).

De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt relatief laag te liggen en maakt 17% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

¹ Niet alle gerapporteerde bedreigingen zijn overigens te beschouwen als strafbare handelingen.

Conclusies

- Vestigingen in de horeca lopen erg veel kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit, met name van vernieling en bedreiging. Slachtoffers worden gemiddeld ook zeer vaak getroffen door bedreiging. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de horeca echter laag in vergelijking met het totale bedrijfsleven. Vestigingen in de horeca hebben dus zeer veel kans om veelvuldig last te hebben van externe criminaliteit, maar als ze hierdoor getroffen worden betreft het niet zulke ernstige incidenten.
- Vestigingen in de horeca lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging zeer veel kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief vaak getroffen. Ook de schade van interne criminaliteit ligt in de horeca hoger dan in het totale bedrijfsleven.

Aandachtspunten voor preventie

Bedreiging

Eén op de vijf horecavestigingen heeft veelvuldig last van bedreigingen. In het algemeen blijven de bedreigingen beperkt tot verbaal geweld en wordt er geen directe schade veroorzaakt. Het gevaar dat de situatie escaleert is echter altijd aanwezig. Om escalatie en schade te voorkomen is het van belang dat het personeel goed kan reageren op conflictsituaties. Goede personeelsinstructies en eventuele training zijn daarom van belang. Een goede selectie bij het aannemen van personeel, waarbij speciaal gelet wordt op sociale vaardigheden, is ook essentieel. Aangezien de kans dat bedreigingen ontstaan en escaleren in het algemeen groter is als de (betreffende) klanten aangeschoten of dronken zijn, is het zaak dit zoveel mogelijk te voorkomen. Personen die duidelijk genoeg alcohol hebben gehad dienen daarom niet meer getapt te worden en moeten extra in de gaten worden gehouden.

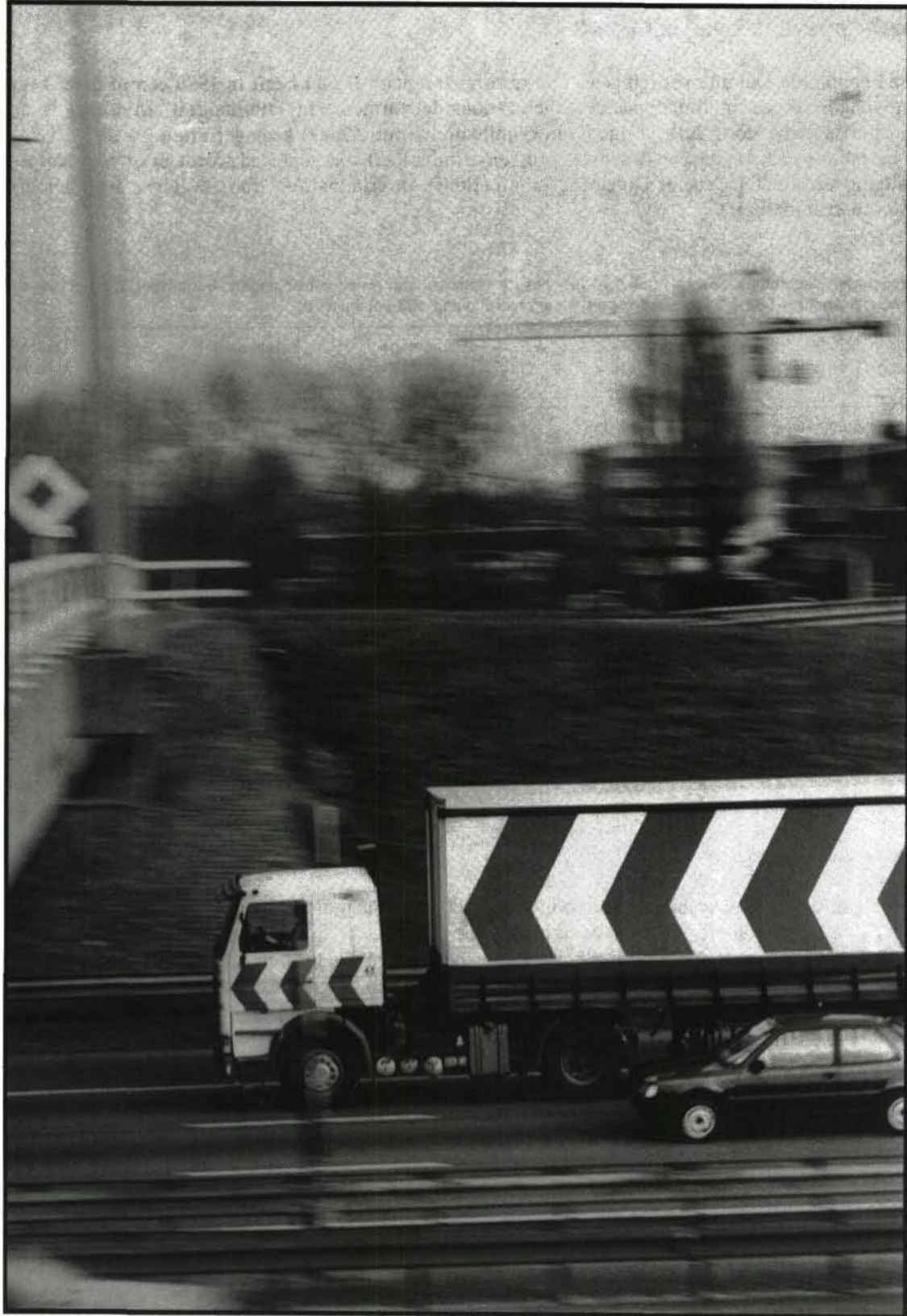
Treffen van schadebeperkende maatregelen

Er wordt bij diefstal en met name in het kader van inbraak relatief vaak geld ontvreemd. Het beter beveiligen en opbergen van geld en waardepapieren is daarom aan te bevelen.

Aandacht voor interne criminaliteit

Horecavestigingen hebben relatief erg veel kans om herhaaldelijk last te hebben van werknemers die zich geld en bedrijfsgoederen toeëigenen. Dit veroorzaakt behoorlijk veel schade en kan zeer verstoringen werken op de arbeidsmoraal en de werksfeer. Via het vergroten van de aandacht voor het beheer van de kas en van gebruiksgoederen, het (in)voeren van een goede (geautomatiseerde) boekhouding, een nauwgezette selectie van personeel en het stimuleren van de betrokkenheid en motivatie van het personeel kan deze schadepost waarschijnlijk zonder veel extra (geld)investeringen aanzienlijk terug worden gedrongen.

7 Transport

Via de SEB zijn 103 vestigingen in de transportbranche onderzocht. De transportbranche bestaat uit vestigingen op het gebied van goederenwegvervoer en tram- en taxibedrijven. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de transportbranche, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 15.200 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Bijna een derde van alle vestigingen in de transportbranche (32%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de transportbranche door deze vormen van criminaliteit ruim 52.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de transportbranche, 1988 (15.200 vestigingen; steekproefomvang 103 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	32	42.700	48,5
waarvan:			
- vernieling	16	20.700	12,4
- inbraak	16	8.800	15,9
- diefstal	10	8.500	16,2
- bedreiging	5	4.700	0,3
- brandstichting	0	37	3,7
Interne criminaliteit	9	9.900	5,6
Totaal criminaliteit	32	52.600	54,1

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers*: het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten*: het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade*: de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het ontvreemde bezit.

NB De gegevens over brandstichting zijn niet afkomstig uit de SEB, maar zijn ontleend aan CBS-cijfers.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* het meest voorkomt. Het totaal aantal delicten ligt bij vernieling veel hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit.

Inbraak kent samen met vernieling het hoogste percentage slachtoffers. In 32% van de gevallen bleef een inbraak in de transportbranche beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (68%) blijkt in de transportbranche flink hoger te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Dit hangt vermoedelijk samen met het feit dat het grootste deel van de inbraken betrekking heeft op bedrijfswagens. Verder wordt er in de transportbranche bij inbraak minder vaak dan gemiddeld (in 11% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren ontvreemd.

Diefstal veroorzaakt de meeste directe schade (net iets meer dan inbraak). Er worden in de transportbranche bij diefstal opvallend vaak (in 19% van de gevallen) geld en/of waardepapieren ontvreemd. Dit is flink hoger dan voor het totale bedrijfsleven (3%).

Bedreiging van personeel in functie en *brandstichting* komen in de transportbranche niet zo veel voor.

In totaal is 40% van de externe criminaliteit in de transportbranche gericht op bedrijfswagens en 60% op de opstallen en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van ruim 32 miljoen gulden en maakt niet minder dan 67% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 9% van de vestigingen in de transportbranche aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ongeveer 10.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich geld en waardepapieren toeëigenen. Het zich toeëigenen van bedrijfsgoederen wordt veel minder vaak gemeld. Overige vormen van interne criminaliteit (vernieling, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen nauwelijks voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de transportbranche niet erg groot. Voor zowel de transportbranche als het totale bedrijfsleven bedraagt de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4 is. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt ook duidelijk veel lager dan die van externe criminaliteit.

Men mag echter niet vergeten dat juist interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

De kosten van criminaliteit

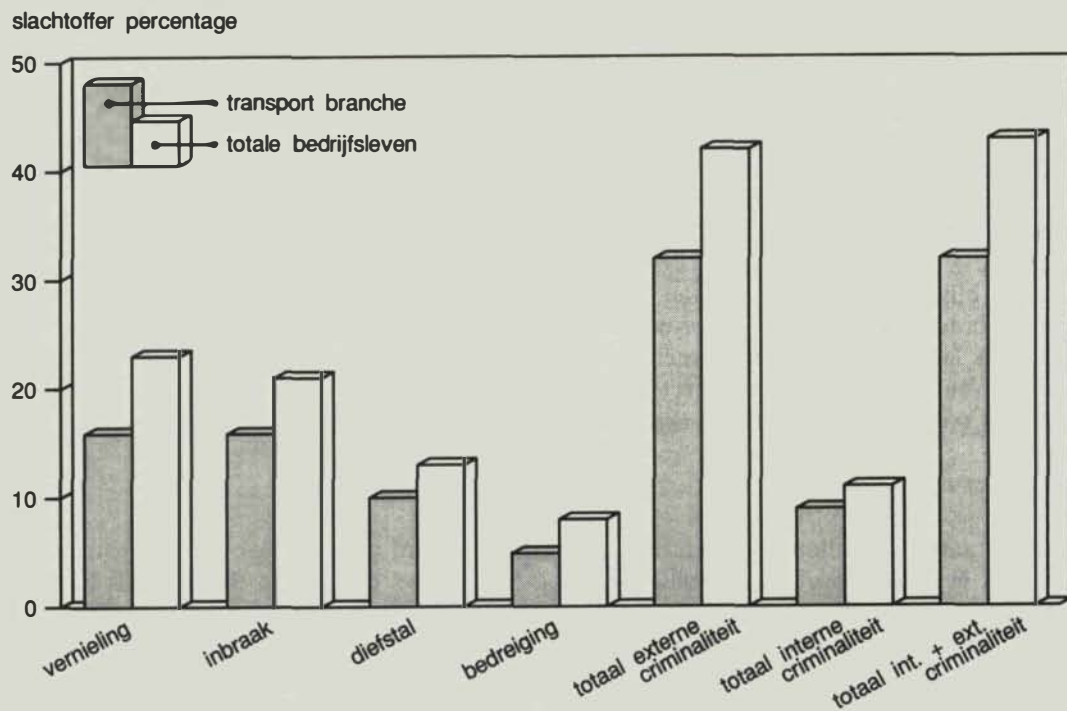
De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de transportbranche rond de 70 miljoen gulden.

Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

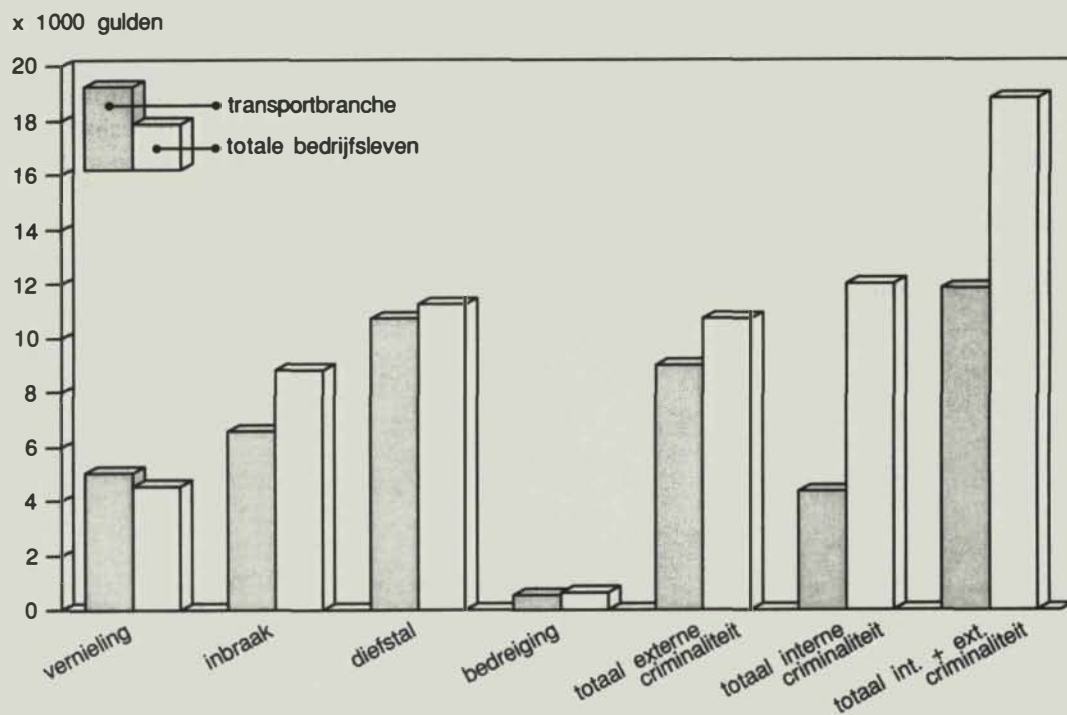
Slechts 1.800 vestigingen in de transportbranche (12%) hebben geïnvesteerd in professionele beveiliging van de opstallen. De kosten van beveiliging van bedrijfswagens is hierbij echter buiten beschouwing gelaten. Samen hebben deze 1.800 vestigingen ongeveer 10 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging van de opstallen. Verder heeft de transportbranche als gevolg van criminaliteit een directe schade van 54 miljoen en een indirecte schade van rond de 4 miljoen gulden geleden. Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de transportbranche in 1988 minimaal 67 miljoen gulden heeft gekost.

¹ Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de transport en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de transport en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de transportbranche, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	54,1
Indirecte schade	3,8
Totale schade criminaliteit	57,9
Kosten professionele beveiliging	9,9
Totale kosten criminaliteit	67,8

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolgschade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantieafspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringssysteem, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig hang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de transportbranche lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven duidelijk minder kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1).

Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, diefstal, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 3 tot 10% onder dat van het totale bedrijfsleven.

Vestigingen in de transportbranche lopen (iets) minder kans (9%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten.

Vestigingen in de transportbranche die last hebben van vernieling of inbraak blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier vaker door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de transportbranche (7,6 keer) iets lager dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de transportbranche veel vaker op bedrijfswagens gericht (in 40% van de gevallen) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de transportbranche die last heeft van criminaliteit lijdt daar minder schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Alleen de schade van vernieling ligt relatief hoog (zie figuur 2).

De schade van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit blijkt relatief zeer hoog te liggen en maakt 67% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

Conclusies

- Vestigingen in de transportbranche lopen relatief vrij weinig kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden echter gemiddeld vaker getroffen door vernieling en inbraak dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de transportbranche relatief laag in vergelijking met het totale bedrijfsleven, behalve voor vernieling, waar de schade gemiddeld wat hoger ligt. Tweederde van de schade van externe criminaliteit is veroorzaakt door op bedrijfswagens gerichte criminaliteit.
- Vestigingen in de transportbranche lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging minder kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief minder vaak door getroffen. De gemiddelde schade van interne criminaliteit ligt in de transportbranche eveneens (flink) lager dan in het totale bedrijfsleven. De transportbranche heeft kortom niet erg veel last van interne criminaliteit.

Aandachtspunten voor preventie

Beveiligen bedrijfswagens

Het grootste deel van de criminaliteitsschade is afkomstig van op bedrijfswagens gerichte criminaliteit. Dit is overigens gezien de aard van de branche niet zo verwonderlijk. Er wordt extreem vaak in wagens ingebroken en er worden ook veel wagens gestolen en vernield. Het beter beveiligen van en toezichthouden op het wagenpark verdient prioriteit te krijgen.

Treffen van schade beperkende maatregelen

In vergelijking met het totale bedrijfsleven wordt er in de transportbranche opvallend veel geld (en waardepapieren) gestolen. Er zou daarom wat meer aandacht besteed moeten worden aan het opbergen en beveiligen van geld en waardepapieren.

8 Zakelijke dienstverlening

Via de SEB zijn 173 vestigingen in de zakelijke dienstverlening onderzocht. Banken hebben *niet* deelgenomen aan het onderzoek. De resultaten zijn herwogen naar de totale groep vestigingen in de zakelijke dienstverlening, die (medio 1989) bestaat uit ongeveer 50.300 vestigingen. In dit brancheplaatje worden de herwogen SEB-uitkomsten gepresenteerd.

Basisgegevens over criminaliteit

Bijna de helft van alle vestigingen in de zakelijke dienstverlening (48%) heeft in 1988 één of meer keer last gehad van de in onderstaande tabel genoemde vormen van criminaliteit. In totaal is de zakelijke dienstverlening door deze vormen van criminaliteit ruim 262.000 keer getroffen.

In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die gepleegd wordt door niet aan de vestiging verbonden personen (externe criminaliteit) en criminaliteit door de eigen werknemers (interne criminaliteit).

Percentage slachtoffers, aantal delicten en directe schade van criminaliteit tegen bedrijfsvestigingen in de zakelijke dienstverlening, 1988 (50.300 vestigingen; steekproefomvang 173 vestigingen)

	Percentage slachtoffers %	Totaal aantal gevallen abs	Directe schade (x mln gulden)
Externe criminaliteit	48	241.300	348,1
waarvan:			
- vernieling	24	147.300	80,7
- inbraak	27	38.900	180,0
- diefstal	9	37.800	87,1
- bedreiging	11	17.100	0,3
- brandstichting	onbekend	onbekend	onbekend
Interne criminaliteit	9	21.000	41,3
Totaal criminaliteit	48	262.300	389,4

Toelichting bij de tabel:

- *Het percentage slachtoffers*: het aantal vestigingen in de detailhandel dat in 1988 één of meer keer getroffen is door de betreffende vorm(en) van criminaliteit, afgezet tegen het totaal aantal vestigingen in de detailhandel.
- *Het totaal aantal delicten*: het totaal aantal keer dat de vestigingen last hebben gehad van de betreffende vorm(en) van criminaliteit.
- *De directe schade*: de kosten van herstel van schade en de dagwaarde van het onvreemde bezit.

Externe criminaliteit

Het blijkt dat *vernieling* verreweg het meest voorkomt. Het totaal aantal delicten ligt bij vernieling zeer veel hoger dan bij de andere vormen van criminaliteit.

Inbraak kent het hoogste percentage slachtoffers en blijkt duidelijk de meeste directe schade te veroorzaken. In 38% van de gevallen bleef een inbraak in de zakelijke dienstverlening beperkt tot een poging tot inbraak. Het percentage geslaagde inbraken (62%) blijkt in de zakelijke dienstverlening iets hoger te liggen dan gemiddeld in het totale bedrijfsleven (55%). Verder wordt er in de zakelijke dienstverlening bij inbraak vaker dan gemiddeld (in 29% van de geslaagde inbraken tegen 18% gemiddeld) geld en/of waardepapieren onvreemd.

Bij *diefstal* worden in de zakelijke dienstverlening relatief vaak (in 5% van de gevallen tegen 2% gemiddeld) bedrijfswagens onvreemd en ook iets vaker geld en/of waardepapieren. In 90% van de gevallen worden bedrijfsgoederen gestolen.

Bedreiging van personeel in functie komt in de zakelijke dienstverlening nog vrij regelmatig voor.

In totaal is 17% van de externe criminaliteit in de zakelijke dienstverlening gericht op bedrijfswagens en 83% op de *opstallen* en overige bedrijfsgoederen. De op bedrijfswagens gerichte criminaliteit heeft een directe schade veroorzaakt van 108 miljoen gulden en maakt 31% uit van de totale directe schade die externe criminaliteit heeft veroorzaakt.

Interne criminaliteit¹

De meeste vestigingen blijken niet zo goed op de hoogte te zijn van door hun eigen werknemers gepleegde criminaliteit. De cijfers geven daarom slechts een overzicht van de *vermoedens* van de respondenten en vormen slechts een indicatie van de omvang van het probleem zoals dat wordt waargenomen door de respondenten. Deze cijfers zijn dus minder 'hard' dan de cijfers van externe criminaliteit.

Uit de SEB blijkt dat minimaal 9% van de vestigingen in de zakelijke dienstverlening aangeeft slachtoffer te zijn geworden van in totaal ruim 21.000 gevallen van interne criminaliteit. Men denkt voornamelijk last te hebben van werknemers die zich bedrijfsgoederen toeëigenen. Relatief veel vestigingen hebben ook last van werknemers die zich geld en/of waardepapieren toeëigenen. Overige vormen van interne criminaliteit (vernietiging, bedrijfsspionage/toeëigenen van kennis) komen duidelijk minder vaak voor.

Interne versus externe criminaliteit

Het totaal aantal gevallen van interne criminaliteit is in verhouding tot dat van externe criminaliteit in de zakelijke dienstverlening opvallend klein. Voor het totale bedrijfsleven is de verhouding interne : externe criminaliteit ongeveer 1 : 4, terwijl deze in de zakelijke dienstverlening 1 : 11,5 bedraagt. De gemelde schade van interne criminaliteit ligt relatief ook vrij laag. Men mag echter niet vergeten dat juist interne criminaliteit belangrijke negatieve effecten in de niet-materiële sfeer kan hebben, zoals verlaging van de arbeidsmoraal, verslechtering van de werksfeer en normvervaging.

Verzekeringsfraude

Uit gesprekken met verzekeringsdeskundigen kwam naar voor dat verzekeraars per jaar ongeveer 400 miljoen gulden directe schade lijden als gevolg van verzekeringsfraude. Hoe vaak verzekeringsfraude voorkomt is niet bekend.

De kosten van criminaliteit

De totale kostenpost van criminaliteit bedraagt voor de zakelijke dienstverlening rond de 1,2 miljoen gulden.

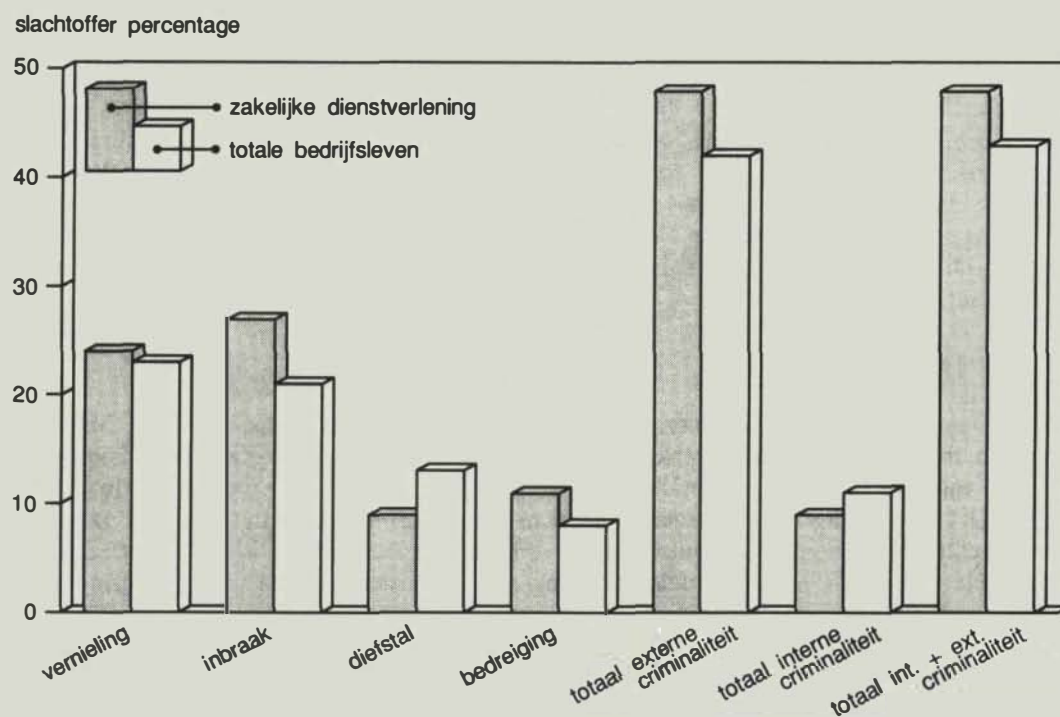
Bij de totale kostenraming is geen rekening gehouden met betaalde verzekeringspremies en eventueel ontvangen verzekeringsgelden.

Samen hebben 11.500 vestigingen in de zakelijke dienstverlening (23%) ruim 230 miljoen gulden uitgegeven aan professionele beveiliging. Verder heeft de zakelijke dienstverlening als gevolg van criminaliteit (inclusief verzekeringsfraude) een directe schade van 789 miljoen en een indirecte schade van rond de 97 miljoen gulden geleden.

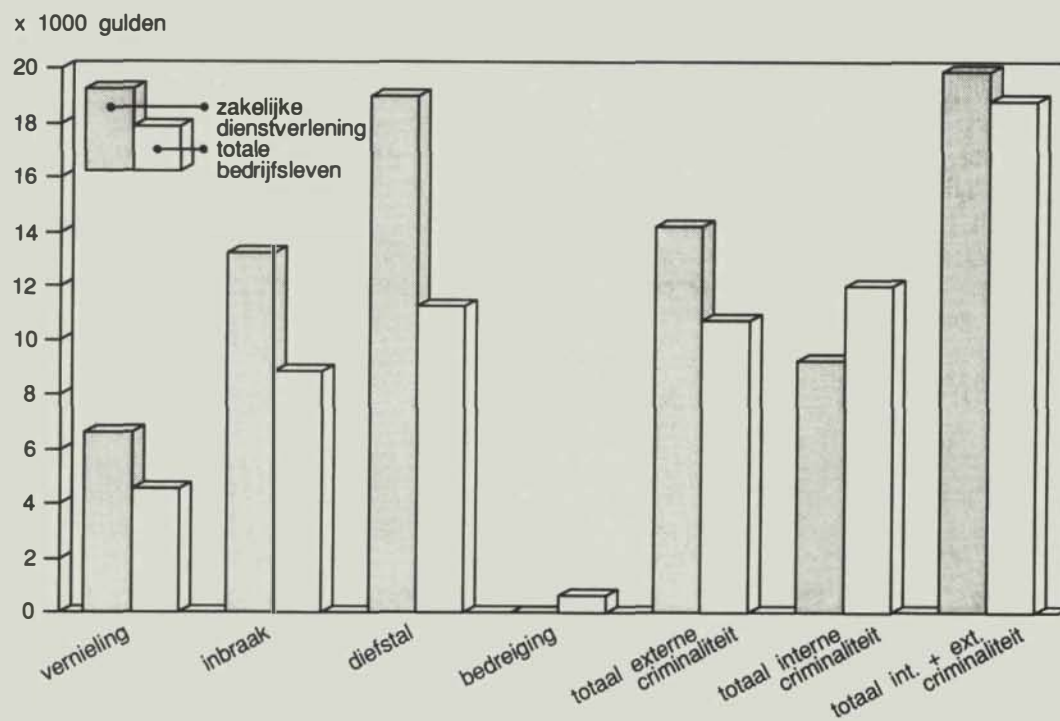
Dit betekent dat veel voorkomende criminaliteit de zakelijke dienstverlening in 1988 minimaal 1,1 miljard gulden heeft gekost.

1 Via een telefonische enquête zoals de SEB is met betrekking tot interne criminaliteit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg boven water te halen. De werkelijke omvang van de interne criminaliteit is daarom vermoedelijk (veel) groter dan uit de hier gepresenteerde onderzoekscijfers blijkt.

Figuur 1: Slachtofferkans van vestigingen in de zakelijke dienstverlening en van het totale bedrijfsleven, 1988

Figuur 2: Gemiddelde schade per getroffen vestiging voor de zakelijke dienstverlening en voor het totale bedrijfsleven, 1988

Totale kosten van criminaliteit in de zakelijke dienstverlening, 1988

	Kosten (x mln gulden)
Directe schade	789,1
Indirecte schade	97,5
Totale schade criminaliteit	886,6
Kosten professionele beveiliging	230,3
Totale kosten criminaliteit	1116,9

Toelichting bij de tabel:

- *De totale directe schade:* de directe schade van alle in de eerste tabel genoemde vormen van criminaliteit plus de directe schade van winkeldiefstal.
- *De indirecte schade:* vervolg schade, bijvoorbeeld door het stilvallen of vertragen van de bedrijfsactiviteiten of het niet nakomen van leverantie-afspraken of contracten.
- *Kosten professionele beveiliging:* kosten op jaarbasis van professionele beveiligingsmaatregelen als een inbraaksignaleringssysteem, aansluiting op een meldkamer, een gesloten t.v.-circuit en/of manbewaking. De kosten van eenvoudige beveiligingsmaatregelen als inbraakveilig ang- en sluitwerk, beveiligingsverlichting, glasbeveiliging en het merken van instrumenten zijn buiten beschouwing gelaten.

Vergelijking met het totale bedrijfsleven

Aangezien alleen verzekeraars last hebben van verzekeringsfraude wordt dit delict in de vergelijking met het totale bedrijfsleven buiten beschouwing gelaten.

Percentage slachtoffers

Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen in vergelijking met het totale bedrijfsleven over het algemeen (diefstal uitgezonderd) meer kans om slachtoffer te worden van externe criminaliteit (zie figuur 1). Het percentage slachtoffers ligt bij vernieling, inbraak, bedreiging en het totaal van de vier vormen van externe criminaliteit 1 tot 6% boven dat van het totale bedrijfsleven.

Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen daarentegen iets minder kans (9%) dan het totale bedrijfsleven (11%) om getroffen te worden door interne criminaliteit.

Aantal delicten

Als een vestiging slachtoffer wordt van criminaliteit, blijft het meestal niet bij één incident. In bijlage 1 staat een overzichtstabel, waarin per delict staat vermeld hoeveel keer de *slachtoffers* gemiddeld in 1988 getroffen zijn door de betreffende delicten. Vestigingen in de zakelijke dienstverlening die last hebben van diefstal en met name van vernieling blijken in vergelijking met het totale bedrijfsleven hier vaker door getroffen te worden. Het gemiddeld aantal gevallen van interne criminaliteit ligt bij vestigingen in de zakelijke dienstverlening (4,7 keer) lager dan voor het totale bedrijfsleven (8,1 keer). De externe criminaliteit is in de zakelijke dienstverlening iets minder vaak op bedrijfswagens gericht (17%) als in het totale bedrijfsleven (20%).

Schade

Een vestiging in de zakelijke dienstverlening die last heeft van externe criminaliteit lijdt daar over het algemeen (bedreiging uitgezonderd) duidelijk meer schade van dan een gemiddelde vestiging (totale bedrijfsleven). Met name van diefstal¹ lijdt een hierdoor getroffen vestiging in de zakelijke dienstverlening relatief veel schade (zie figuur 2). De schade die een vestiging in de zakelijke dienstverlening van interne criminaliteit lijdt, ligt relatief laag. De schade van op bedrijfswagens

1 De gemiddelde schade van *bedreiging* lijkt in de industrie ook veel hoger te liggen dan in het totale bedrijfsleven. De foutmarge is bij bedreiging echter erg groot, omdat het gebaseerd is op de opgave van minder dan 12 vestigingen.

gerichte criminaliteit blijkt relatief redelijk hoog te liggen en maakt 31% van de totale schade van externe criminaliteit uit, terwijl dit voor het totale bedrijfsleven 28% is.

Conclusies

- Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen relatief veel kans slachtoffer te worden van externe criminaliteit. Slachtoffers worden hier (met name door vernieling) gemiddeld ook vaker door getroffen dan het totale bedrijfsleven. De directe schade van externe criminaliteit ligt in de zakelijke dienstverlening eveneens relatief hoog, met name voor diefstal. Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen dus een vergroot risico om last van externe criminaliteit te hebben en als ze hierdoor getroffen worden gebeurt dit vaak en betreft het ernstige incidenten die veel schade veroorzaken.
- Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen in vergelijking met een gemiddelde vestiging minder kans om slachtoffer te worden van *interne* criminaliteit. Slachtoffers worden hier ook relatief minder vaak door getroffen. De schade van interne criminaliteit ligt in de zakelijke dienstverlening eveneens lager dan in het totale bedrijfsleven.

Aandachtspunten voor preventie

Verbeteren inbraakpreventie

Inbraken in de zakelijke dienstverlening blijken relatief vaak te slagen. In het totale bedrijfsleven slaagt 55% van alle inbraken, terwijl in de zakelijke dienstverlening dit bij 62% van de inbraken het geval is. Dit duidt erop dat het niveau van de inbraakpreventie in de zakelijke dienstverlening niet zo goed afgestemd is op het inbraakrisico als in de rest van het bedrijfsleven. De inbraakpreventie behoeft dus verbetering.

Treffen van schade beperkende maatregelen

In vergelijking met het totale bedrijfsleven ligt de gemiddelde schade van inbraak, vernieling en met name diefstal in de zakelijke dienstverlening erg hoog. Het treffen van schadebeperkende maatregelen verdient daarom aanbeveling. Het blijkt dat bij inbraak en diefstal in de zakelijke dienstverlening relatief vaak geld en/of waardepapier onvreemd wordt. Er zou daarom met name meer aandacht besteed moeten worden aan het opbergen en beveiligen van geld en waardepapieren. Verder wordt er opvallend vaak in bedrijfswagens ingebroken en wordt er ook vaker dan gemiddeld een bedrijfswagen gestolen. Dit blijkt een vrij kostbare zaak te zijn. Het beter beveiligen van het wagenpark verdient daarom aanbeveling.

Bedreiging

Vestigingen in de zakelijke dienstverlening lopen meer dan gemiddeld kans om geconfronteerd te worden met bedreigingen. De directe schade is weliswaar miniem, maar gezien de negatieve effecten van dit delict op het welbevinden en de arbeidssatisfactie van het personeel verdient dit onderwerp toch aandacht. Goede personeelsinstructies en eventuele training om te leren omgaan met conflictsituaties kan in dit kader voor het personeel nuttig zijn.

Bijlage 1

Gemiddelde frequentie van delicten

Gemiddelde frequentie van vernieling, inbraak (pogingen en geslaagde inbraken samen), diefstal, bedreiging en van totaal externe criminaliteit, naar branche, 1988

Branche	Vernieling	Inbraak	Diefstal	Bedreiging	Totaal externe criminaliteit
Industrie	3,6	2,9	3,3	1,8	4,1
Bouw	8,9	4,2	8,0	1,4	8,8
Groothandel	5,1	3,2	4,6	1,5	5,7
Auto	8,1	8,1	3,8	4,8	9,8
Detail	3,2	2,4	10,0	5,5	5,8
Horeca	5,1	3,2	5,8	27,2	16,8
Transport	8,3	3,7	5,6	6,7	7,9
Zakelijke dienstverlening	12,0	2,9	8,2	3,0	9,2
Totaal	5,9	3,0	7,5	7,1	8,4

Bijlage 2

Steekproefbeschrijving

Aantal vestigingen uit de steekproef per SBI¹ -sector

SBI-codes	Omschrijving	Aantal vestigingen in de steekproef
Industrie		
20-21	Voedings- en genotsmiddelen	27
22-24	Textiel, kleding, leder	21
11-19, 28-31	Deftstofwinning, procesindustrie	16
25	Hout en meubel	28
26-27	Papier en grafisch	40
33-34	Basismetale, metaalproducten	44
35-37	Machine, electrotechniek, transportmiddelen	55
32, 38-39	Overige	24
Bouw		
511	Burgerlijke en utiliteits	75
512	Grond, water en wegen	17
513-519	Afwerking (schilders, stucadoors, enz.)	35
52	Installatie	55
Autobranche		
6621-6623	Auto(accessoire)detail	21
682	Autoreparatie	68
Groot- en tussenhandel		
613-616, 633-636	Grondstoffen, halfabrikaten	31
617-618, 637-638	Machines en transportmiddelen	46
624-625, 644-645	Voedings- en genotmiddelen	30
611-612, 631-632	Landbouwprodukten en dieren	12
621-622, 641-642	Meubelen en huishoudelijke artikelen	11
619, 623, 626-629, 639, 643, 646-649	Kleding, textiel, papierwaren en overige	42
Detail food		
651	Voedings- en genotmiddelen (dierlijk)	17
6521-6527	Voedings- en genotmiddelen (plantaardig)	30
6528	Algemeen assortiment (supermarkten, kruideniers)	31
Detail non-food		
655	Kleding (mode, confectie)	12
661	Ijzerwaren, doe het zelf, bouwmaterialen	19
666	Bloemen en planten	8
658-659	Woningtextiel, meubelen, huishoudelijke apparatuur (elektrisch)	24
681, 683-689	Reparatie, exclusief garages	10
9387, 984-985	Pedicures, kappers, foto-ateliers	14
656-657, 6624- 6625, 664-665, 667-669	Overige artikelen	39
653, 663	Apothekers, benzinstations	5

(zie verder)

1 SBI staat voor Standaard Bedrijfs Indeling, een indeling van het bedrijfsleven zoals gehanteerd door ondermeer de Kamer van Koophandel. Een SBI-sector bestaat uit één of meer SBI-codes.

(vervolg)

SBI-codes	Omschrijving	Aantal vestigingen in de steekproef
	Horeca	
671	Restaurants	33
672	Café's	17
674-675	Hotels, pensions, vakantiecentra en jeugdherbergen	25
	Transport	
723	Goederenwegvervoer	66
721-722, 724, 762	Tram- en taxibedrijven	37
	Zakelijke dienstverlening	
823	Assurantiebemiddeling	16
831-832	Exploitatie en handel onroerend goed	33
842	Accountants- en administratiekantoren	17
844	Architecten, ingenieurs, enz.	27
845-846	Reclame en economische adviesbureaus	7
761, 841, 843,	Reisbureaus, advocaten computerservice	43
9533-9535, 954-	Cultuur, media, recreatie, sportaccommodatie	13
957, 961, 969		
981-983, 989	Schoonmaken, wasserijen, overig	24
85, 87	Verhuur, veilingen	3

Aanbevolen literatuur

- Aart, L.J. van: Diefstal door medewerkers, een taboe. In: *Algemeen Politieblad*, april 1988, p. 204-205.
- Bedrijfschap Horeca: *Criminaliteit ondervonden door de horeca*. Den Haag 1986.
- Burik, A.E. van, en A.G. van Dijk: *Onderzoek inbraak en diefstal in de recreatiesector*. Bureau Criminaliteitspreventie, Amsterdam 1987.
- BVV (Bureau Voorlichting Verzekering): *Ondernemers en verzekering*. Den Haag 1984.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek): *Statistiek der branden*. Den Haag 1986.
- CBS: *Slachtoffers van misdrijven*. Den Haag 1986.
- Colder, J.C., en E.G.M. Nuyten-Edelbroek: *Het winkelcentrumproject, preventie van kleine criminaliteit*. WODC, Den Haag 1988.
- Crime Concern: *Business and Crime (A consultation)*. Windsor Castle, 6-8 december 1988. Swindon, 1989.
- CVS (Centrum voor Verzekerings Statistiek): *Berekeningen gemaakt ten behoeve van het onderhavige SEB onderzoek (berekeningsjaar 1987)*, september 1989 (niet openbaar).
- Duyne, P.C. van: *Criminaliteitsoverlast bij de horeca*. WODC, Den Haag 1978.
- Dijk, A.G. van, en P.M. de Savornin Lohman: *Diefstal en vernieling op de bouwplaats*. Bureau Criminaliteitspreventie, Amsterdam 1985.
- Dijk, J.J.M. van, en A. Roëll: Criminaliteit in tal en last, een raming van de schade- en kostenposten in verband met criminaliteit. In: *Justitiële Verkenningen*, jrg. 14, nr. 2, 1988, p. 7-33.
- Fiselier, J.P.S.: Enige kanttekeningen bij een aantal beleidsimplicaties van victim surveys. In: *Tijdschrift voor Criminologie*, nr. 3, 1983, p. 129-147.
- Fijnaut, C.: Veilig ondernemen in discussie. In: *Algemeen Politieblad*, nr. 23, november 1983, p. 523-525.
- Fijnaut, C., en J. Wansink (red.): *Verzekering en criminaliteit*. Vereniging voor verzekeringswetenschap, Arnhem 1989.
- Hes, J.C., m.m.v. R. de Jonge: *Derving of diefstal?* Amsterdam 1988.
- Hessels, M.: *Financieel-economische gevolgen van kleine criminaliteit*. Rapport voor de werkgroep kosten-batenanalyse van de commissie kleine criminaliteit. WODC, Den Haag 1986.
- Heuvel, A.L.W.C.M. van den, en W.D.M. van der Valk: *Winkelcriminaliteit in het midden- en kleinbedrijf*. Economisch Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf. Zoetermeer, 1986.
- Heyden, A.W.M. van der: Analyse van bankovervallen. In: *Algemeen Politieblad*, nr. 21, 15 oktober 1988, p. 483-489.
- Hoek, A. van: *Overlast in cafés en discotheken; een kwalitatief onderzoek in drie gemeenten*. Vrije Universiteit, Amsterdam 1987.
- Hoek, A. van: *Verkenningen*, nr. 4: Brandstichting in Nederland; daders, slachtoffers en schade. Bureau Criminaliteitspreventie, Amsterdam, december 1989.
- Hoffmann, G.H.: *Tales of Hoffmann; the experiences of an international business investigator*. Amsterdam 1988.
- Hoofdbedrijfschap Detailhandel: *Diefstal door medewerkers, een taboe*. Den Haag 1988.
- Klaassen, L.H., B.M. Verhoef en A.C.P. Verster: *Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg*. Stichting Maatschappij en Politie, Dordrecht 1988.
- Moerland, H., J. uit Beijerse, C. Fijnant (red.): *Projecten rond overlast en criminaliteit in winkels en winkelcentra*. Centrum voor geïntegreerde strafrechtswetenschap, Erasmusuniversiteit, Rotterdam 1988.
- Mulder, R.P.: Dekt de verzekering de schade? In: *Nederlands Juristenblad*, 6 februari 1986.
- NIPO (Nederlands Instituut voor Publieke Opinie en marktonderzoek): *Winkeldiefstallen in de detailhandel*. Amsterdam, april 1985.
- NIPO: *Bewaking en beveiliging*. Amsterdam, 1989 (niet openbaar).
- Noorduyt BV.: *Jaarboek Beveiliging 1988*. Arnhem 1988.
- Shapland, J.: *Business and crime, a research proposal*. Oxford, 1988 (interne notitie).

- Soomeren, P. van: Business and Crime, a foreigners view. In: *Business and Crime (A consultation)*, Windsor Castle, 6-8 december 1988. Crime Concern, Swindon 1989.
- Soomeren, P. van, en H. Stienstra: *Beveiliging van gebouwen*, deel 3: Winkels. Stichting Bouwresearch, Rotterdam 1988.
- Soomeren, P. van, en H. Stienstra: *Beveiliging van gebouwen*, deel 4: Kantoren. Stichting Bouwresearch, Rotterdam 1989.
- Soomeren, P. van, en H. Stienstra: *Beveiliging van gebouwen*, deel 5: Bedrijfsgebouwen/terreinen. Stichting Bouwresearch, Rotterdam 1989.
- Steenhuis, D.W., en A.W. Loenen: Criminaliteitsoverlast bij de detailhandel. WODC, Den Haag 1976.
- Steinmetz, C.H.D. en A.A. van der Zee-Nefkens: *COBA-onderzoek bedrijven; een schriftelijke enquête onder Haagse bedrijven over inbraken en inbraakpreventiemiddelen*. WODC, Den Haag 1980.
- Succes (zakenblad voor midden- en kleinbedrijf): Helpt bedrijfsleven doet aan beveiliging. In: *Security Beurs Magazine* (bijlage van Succes), nr. 9, september 1985.
- Suermondt, L.A.E.: De verzekering vergoedt de schade. In: C.J.C.F. Fijnaut en J.H. Wansink (red.) *Verzekering en criminaliteit*. Gouda Quint BV, Arnhem 1989.
- Verhoef, B.M., A.C.P. Verster en L.H. Klaassen: Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg. Stichting Maatschappij en Politie, Dordrecht 1988.
- Verster, A.C.P.: Economische aspecten van criminaliteit. In: C.J.C.F. Fijnaut en J.H. Wansink (red.) *Verzekering en criminaliteit*. Gouda Quint BV, Arnhem 1989.
- Verzekeringskamer: *Financiële gegevens schadeverzekeraars 1987*. De Verzekeringskamer, oktober 1988.
- Voetelink, H.M.: *Fraude en verzekering, civielrechtelijke aspecten*. Praeadvies voor de vergadering van de Vereniging voor Verzekeringswetenschap op 11 mei 1984, VA 1985.
- Vogelzang, P.: Politie en samenwerking bedrijfsleven. In: A. Rook en K. Stuive (red.) *Politie en Preventie van criminaliteit*. Lochem 1989.
- VVN (Verbond van Verzekeraars): *Jaaroverzicht 1986*. Den Haag 1987.
- Wansink, J.H.: Verzekering en criminaliteit: enige juridische en verzekeringstechnische raakvlakken. In: C.J.C.F. Fijnaut en J.H. Wansink (red.) *Verzekering en criminaliteit*. Gouda Quint BV, Arnhem 1989.
- Werkgroep justitie-banken: *Rapport Overvallencriminaliteit*. Den Haag 1988.
- Wessels, E.C.: WODC wordt wijzer! In: *Delikt en Delinkwent*, nr. 1, januari 1981, p. 31-35.
- Wessels, E.C.: Contacten van verzekeraars met organen en instanties van overheid en bedrijfsleven inzake de bestrijding van criminaliteit. In: C.J.C.T. Fijnaut en J.H. Wansink (red.) *Verzekering en criminaliteit*. Gouda Quint BV, Arnhem 1989.
- VNO/NCW (Verbond van Nederlandse Ondernemingen/Nederlands Christelijk Werkgeversverbond): *Handleiding Beveiliging*. Den Haag 1984.
- US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics: *Commercial victimization surveys 1973-1977: national sample*. Washington DC 1985 (codeboek).
- Zanten, H. van: *Inbraken in woningen en bedrijven*. Bureau Regionaal coördinator Voorkoming Misdrijven Brabant Oost, Eindhoven 1986.

NB Voor een uitgebreider literatuuroverzicht raadplege men het Hoofdrapport 'Bedrijfsleven en Criminaliteit'.

DCP-Publikaties

Door de Stafafdeling Informatievoorziening van de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie zijn de volgende publikaties uitgebracht:

Naam

Auteur(s) en jaartal

*** Criminaliteitsbeeld van Nederland**
*Ontwikkeling van de omvang en de aard
van de criminaliteit in de periode
1980 - 1988*
ISBN 90-5319-001-5

A.W.M. Eijken
november 1989

*** Verlichting**
*Verlichtingstechniek als hulpmiddel
bij criminaliteitspreventie*

ISBN 90-5319-002-3

S.W. Heugen
S.M.J. de Krom
A.W.A. Moll
A.J.H. Voermans
december 1989

*** Wegwijzer 1990**
*Taken, doelstellingen en personen
van de Directie Criminaliteitspreventie*

R.G.H. van Kaam
januari 1990

*** Woninginbraak in Nederland**
*Een analyse van het inbraakrisico op
landelijk, regionaal en lokaal niveau
in 1988*

ISBN 90-5319-003-1

J.J.A. Essers
A.W.M. Eijken
januari 1990

*** Voorlichting**
*Effecten van voorlichting
bij misdaadpreventie, 1985-1988*

ISBN 90-5319-004-X

A.W.M. Eijken
D.D. van Oosterzee
maart 1990

*** Bedrijfsleven en Criminaliteit**
*Kerngetallen uit de eerste Nederlandse
Slachtofferenquête onder bedrijven, 1988*

ISBN 90-5319-005-8

Bureau Criminaliteitspreventie
Van Dijk en Van Soomeren BV
mei 1990

Bovenstaande publikaties kunnen - zo lang de voorraad strekt - gratis worden aangevraagd bij:
Ministerie van Justitie
Stafafdeling Informatievoorziening, kamer H 403
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG
070 - 370 6542/6555/6710